

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 51/2014-65

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. februára 2015 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Milana Ľalíka, Sergeja Kohuta, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika (sudca spravodajca) v konaní o sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou Mgr. Marcelou Grancovou, Advokátska kancelária, Kováčska 28, Košice, ktorou namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb primátora mesta [REDACTED] konaných 15. novembra 2014, za účasti [REDACTED], Šafárikova 2015/12, [REDACTED], takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] z a m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 25. novembra 2014 doručené podanie [REDACTED], Ternavská 2238/7, [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), označené ako „Volebná sťažnosť... podľa článku 129 ods. 2 Ústavy

Slovenskej republiky a návrh na vydanie predbežného opatrenia“. Ako odporcu sťažovateľ označil [REDAKOVANÉ], Šafárikova 2015/12, [REDAKOVANÉ] (ďalej len „odporca“).

2. Vo voľbách od orgánov miestnej samosprávy konaných v meste [REDAKOVANÉ] 15. novembra 2014 sa sťažovateľ a odporca uchádzali o funkciu primátora mesta. Zo zápisnice mestskej volebnej komisie o výsledku volieb do mestského zastupiteľstva a volieb primátora mesta spísanej 16. novembra 2014 „*vyplýva, že počet platne odovzdaných hlasovacích lístkov pre voľby primátora mesta [REDAKOVANÉ] bolo 8.050, z toho v prospech sťažovateľa bolo platne odovzdaných 3.998 hlasov a v prospech odporcu bolo platne odovzdaných 4.052 hlasov. V zmysle predloženej Zápisnice o výsledku volieb bol za primátora mesta zvolený odporca. Rozdiel hlasov medzi sťažovateľom a odporcom predstavuje len 54 hlasov.*“.

3. Hneď v úvode svojej sťažnosti sťažovateľ poukazuje na § 9 ods. 5 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“ alebo „volebný zákon“) a zdôrazňuje, že „*v meste [REDAKOVANÉ] boli aj napriek vyššie citovanému zákonnému ustanoveniu, a teda v rozpore s ním, pre voľbu primátora mesta vytvorené až dva volebné obvody. Vzhľadom na to, že volebný výsledok je zisťovaný sčítaním hlasov za celé mesto [REDAKOVANÉ], ktoré by v zmysle citovaného ustanovenia malo tvoriť jeden jednomandátový volebný obvod, sťažovateľ touto volebnou sťažnosťou napáda voľby primátora mesta [REDAKOVANÉ]... z dôvodu ich nezákonnosti a neústavnosti, vo volebnom obvode celého mesta [REDAKOVANÉ]*“.

4. Sťažovateľ sformuloval dva dôvody, na ktorých založil sťažnostnú argumentáciu. Tie súvisia s „*ovplyvňovaním vôle voličov nedovoleným spôsobom, zneužitím ich odkázanosti a dozorom nad ich hlasovaním prostredníctvom asistencie zamestnancov [REDAKOVANÉ] – špecializovaného zariadenia, zariadenia pre seniorov a domova sociálnych služieb, pri hlasovaní klientov zariadenia, ovplyvňovaním a navádzaním na hlasovanie v prospech odporcu (volebný okrsk č. 5 volebného obvodu č. 1)*“, a s „*volebnou korupciou, tzv. „kupovaním hlasov“ rómskych voličov patriacich do znevýhodnenej sociálno-etnickej skupiny (volebné okrsky č. 3 a 4 volebného obvodu č. 1)*».

5. K prvému dôvodu sťažnosti sťažovateľ uvádza, že riaditeľ [REDACTED] – Špecializovaného zariadenia, zariadenia pre seniorov a domova sociálnych služieb, [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „špecializované zariadenie“), [REDACTED], požiadal 7. novembra 2014 okrskovú volebnú komisiu v okrsku č. 5 o prenosnú volebnú schránku zo zdravotných dôvodov pre 110 voličov – klientov špecializovaného zariadenia. Podľa sťažovateľa k tejto žiadosti *„neboli pripojené žiadne plnomocenstvá, ktorým by čo i len jeden zo 110 voličov bol splnomocnil riaditeľa, aby v jeho mene požiadal o volebnú schránku“*, hoci *„je to práve volič, ktorý žiada o prenosnú volebnú schránku. Právo požiadať o možnosť hlasovať mimo volebnej miestnosti teda volebný zákon priznáva individuálnej, konkrétnej osobe – voličovi. Sťažovateľ podotýka, že určená volebná miestnosť pre obyvateľov volebného okrsku č. 5 bola určená v Gymnáziu [REDACTED], [REDACTED] a nachádza sa cca 3 minúty pešej chôdze vo vzdialenosti približne 200 metrov. S prihliadnutím na obsah čestných vyhlásení členov okrskovej komisie je sťažovateľ presvedčený aj o tom, že závažné dôvody neboli dané minimálne u polovice voličov uvedených v mennom zozname.“*. Sťažovateľ uvádza, že členovia okrskovej volebnej komisie vyslaní do špecializovaného zariadenia po príchode *„zistili, že v hale Špecializovaného zariadenia je zhromaždených okolo 50 voličov (tzn. nešlo o voličov, ktorí nie sú schopní pohybu, resp. chôdze). Hala bola vybavená 4 zástenami určenými na voľbu. Nachádzali sa v nej aj stoly so stoličkami pre členov okrskovej komisie a pre prenosnú volebnú schránku.“*.

6. Sťažovateľ tvrdí, že *«riaditeľ si vytvoril v Špecializovanom zariadení de facto súkromnú volebnú miestnosť, čo je v rozpore so zákonnými ustanoveniami zákona o voľbách týkajúcich sa miesta vykonania volieb a určenia volebnej miestnosti. Sťažovateľ sa domnieva, že vytvorením súkromnej volebnej miestnosti došlo okrem iného k uvedeniu voličov do omylu a navodenia dojmu, že ide o oficiálnu volebnú miestnosť a voliči nemôžu hlasovať na inom mieste. Sťažovateľ je presvedčený, že vytvorením takejto súkromnej volebnej miestnosti v rozpore so zákonom o voľbách si zároveň riaditeľ vytvoril priestor na kontrolu priebehu hlasovania voličov – klientov zariadenia. Toto presvedčenie*

sťažovateľa utvrdzuje skutočnosť, že riaditeľ osobne uviedol členom okrskovej volebnej komisie, že trvá na svojej osobnej účasti vo „volebnej miestnosti“ počas hlasovania prítomných voličov a na asistencii zamestnancov Špecializovaného zariadenia voličom pri hlasovaní.

Vzhľadom na to, že voliči boli zamestnancami Špecializovaného zariadenia od začiatku hlasovania bez vyslovenia žiadosti o pomoc iného voliča sprevádzaní do priestorov určených na hlasovanie, kde s nimi zotrúvali, boli všetci prítomní dôrazne poučení o zásade tajnosti hlasovania prítomnými členmi okrskovej komisie. Následne začali všetci voliči zaradom žiadať o asistenciu pri hlasovaní, pričom tieto vyhlásenia činili aj voliči, ktorí navonok nejavili známky, že nemôžu čítať alebo písať, nemali ani okuliare a pritom sa pohybovali bez pomoci, resp. nejavili známky takého poškodenia, ktoré by im znemožňovali voliť bez asistencie. Z ústavnoprávneho hľadiska je pritom potrebné pred slobodným výberom osoby asistujúcej, preferovať ústavnú zásadu slobodného výkonu volebného práva podľa čl. 30 ods. 1 ústavy.».

7. Všetky popísané skutočnosti sťažovateľ vyhodnocuje tak, že vyjadrovali „nepochybnú vôľu riaditeľa ovplyvniť týchto voličov a skontrolovať ich hlasovanie. Riaditeľ Špecializovaného zariadenia svojím konaním mohol ovplyvniť 110 voličov, čo pri konečnom rozdiely 54 hlasov medzi sťažovateľom a odporcom je významný počet voličov.“.

8. Zároveň sťažovateľ k prvému dôvodu svojej sťažnosti uvádza, že špecializované zariadenie je určené aj pre fyzické osoby, «ktoré nie sú spôsobilé orientácie v čase, nerozpoznávajú čas, neopoznávajú blízke osoby, nerozlišujú zvuky, trpia demenciou, Alzheimerovou chorobou a podobne. V zmysle obsahu priloženého čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ] (predseda okrskovej volebnej komisie č. 5, pozn.) osoby, ktoré javili známky dezorientácie v čase a priestore tvorili približne polovicu z voličov, v zastúpení ktorých riaditeľ Špecializovaného zariadenia požiadal o prenosnú volebnú schránku. Sťažovateľ je presvedčený, že hlasovanie týchto osôb, ako osôb úplne odkázaných na služby Špecializovaného zariadenia mohlo byť zmanipulované, keď tieto osoby volili za asistencie zamestnancov Špecializovaného zariadenia. Neprípustnej manipulácii s týmito

plne odkázanými voličmi, ovplyvňovaníu a navádzaniu, nasvedčujú vyjadrenia voličov, ktorí týmto asistujúcim zamestnancom výslovne uvádzali, aby v ich mene krúžkovali kandidáta „tak ako sa ráno dohodli“ a podobne [REDAKOVANÉ] pritom v priloženom čestnom vyhlásení uviedol aj nasledovné: „Vzhľadom na to, že členovia okrskovej volebnej komisie boli prítomní pri zaznamenaní vôle voličov, ktorí volili s asistenciou, je možné skonštatovať, že všetci títo voliči volili za primátora kandidáta č. 1 [REDAKOVANÉ]. Nie je známy ani jeden volič, ktorý by s asistenciou volil kandidáta č. 2 [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Celkovo v zriadení volilo 98 voličov.“

Sťažovateľ sa domnieva, že zo strany týchto voličov išlo o naučené hlasovanie, resp. nešlo o slobodnú vôľu voličov.».

9. Druhý dôvod sťažnosti sťažovateľ vysvetľuje tak, že vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4 v meste [REDAKOVANÉ], v ktorých „volili rómski voliči patriaci do znevýhodnenej sociálno-etnickej skupiny“, došlo ku „kupovaniu hlasov“. Na podporu tohto záveru sťažovateľ uvádza, že «vo volebnom okrsku č. 3... získal odporca o cca 90% hlasov viac ako sťažovateľ a vo volebnom okrsku č. 4 získal odporca o cca 80% hlasov viac ako sťažovateľ... Ani v jednom z ostatných 17 okrskov oboch volebných obvodov nedošlo k takémuto výraznému rozdielu...

Záveru, že rómski voliči z okrskov 3 a 4 boli osobitne „motivovaní“ zúčastniť sa volieb, svedčí aj ich doposiaľ nebyvalý záujem o veci verejné, a teda rekordná účasť vo voľbách... Špecifikum rómskych voličov spočíva pritom vo všeobecnosti v ich skôr nezájme o veci verejné a o voľby ako také.».

10. S poukazom na čestné vyhlásenia členov okrskových volebných komisií sťažovateľ uvádza, že v kritizovaných volebných okrskoch „mnohí voliči mali na rukách napísanú kombináciu čísel, ktorá vždy začínala číslom 1, pričom pod číslom 1 kandidoval na post primátora odporca“.

11. Sťažovateľ cituje vyjadrenie [REDAKOVANÉ], vo voľbách konaných 15. novembra 2014 neúspešného kandidáta na funkciu poslanca Mestského zastupiteľstva v [REDAKOVANÉ], elektronicky zverejnené na sociálnej sieti, a súčasne uvádza, že sestra

menovaného [REDAKOVANÉ] bola členkou okrskovej volebnej komisie č. 4. Na jej adresu sa ďalší členovia tejto okrskovej volebnej komisie v priložených čestných vyhláseniach vyjadrili tak, že *„často opúšťala volebnú miestnosť a pred volebnou miestnosťou napriek upozorňovaniu predsedom volebnej komisie sústavne komunikovala s voličmi v rómskom jazyku a často bolo pri ich komunikácii počuť slovo JEK;... to v rómčine znamená JEDEN“*.

12. Napokon sťažovateľ predkladá odpoveď Okresného riaditeľstva Policajného zboru v [REDAKOVANÉ] na žiadosť o podanie informácie z 20. novembra 2014. Sťažovateľ hodnotí *„vyjadrenie poslanca [REDAKOVANÉ] pre hliadku Obvodného oddelenia Policajného zboru v [REDAKOVANÉ], s ktorým sa Obvodné oddelenie... uspokojilo, o tom, že potravinové balíčky rozdával niektorým voličom ako poďakovanie a išlo len o menšiu oslavu, ako tvrdenie účelové“*.

13. Sťažovateľ uzatvára, že *„v sťažnosti opísané porušenia zákona o voľbách, a teda aj označených článkov Ústavy Slovenskej republiky, v tomto prípade vzhľadom na tesný volebný výsledok vo voľbách na post primátora mesta [REDAKOVANÉ] dosiahli celkom zrejme takú intenzitu, že boli spôsobilé ovplyvniť voličov v prospech voľby konkrétneho kandidáta – odporcu, a mali tak priamy a relevantný dosah aj na konečný výsledok volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ]“*. Navrhuje preto ústavnému súdu vyhlásiť voľby primátora mesta [REDAKOVANÉ] za neplatné.

14. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa po tom, ako nezistil dôvody na jej odmietnutie, uznesením č. k. PL. ÚS 51/2014-14 zo 17. decembra 2014 podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie.

15. Na výzvu ústavného súdu (30. decembra 2014) doručil odporca svoje vyjadrenie k predloženej sťažnosti 14. januára 2015. V ňom k prvému sťažnostnému dôvodu zdôraznil, že *„spôsob vykonávania hlasovania počas volieb v predchádzajúcich volebných obdobiach, ako aj hlasovanie vo volebnom roku 2014 (vo voľbách do vyšších územných celkov,*

v prezidentských voľbách, ako aj vo voľbách do europarlamentu) boli týmito voličmi takto vykonávané do prenosnej schránky a pritom nikdy nebolo poukazované na nesprávnosť resp. protizákonnosť takto uskutočňovaného hlasovania.

Napokon aj vo voľbách roku 2010 do miestnej samosprávy, kedy bol zvolený za primátora mesta [REDAKOVANÉ] sťažovateľ, bolo hlasovanie realizované resp. uskutočnené tým istým spôsobom ako teraz. Ani vtedy neboli žiadne námietky tak od členov okrskovej komisie ani od samotných kandidátov na primátora mesta [REDAKOVANÉ], ktorí vo voľbách neboli úspešní.

Myslím si, že práve neúspech sťažovateľ vo voľbách na primátora mesta [REDAKOVANÉ] v roku 2014, až po zistení prehry v týchto voľbách, keď nebol zvolený za primátora, začali napádať členovia okrskových volebných komisií nezákonnosť volieb, ktorých za členov navrhovalo hnutie [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a prehlasovať formou čestných vyhlásení, že došlo k pochybeniam, nezákonnosti a možnosti ovplyvňovania volieb na primátora mesta [REDAKOVANÉ].

Na druhej strane, ani jeden z týchto členov okrskovej volebnej komisie č. 5 pri vypracovaní zápisnice a jej podpísaní nepožiadala a nezapísala, že nesúhlasí s obsahom, má pripomienky resp. že zápisnicu nepodpíše.“.

16. K druhému dôvodu sťažnosti odporcu uvádza, že „je znevažujúci predovšetkým proti rómom, rozhodne nemá nič spoločné so mnou a voľbami“. Motivácia voličov vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4 nevolíť sťažovateľa podľa odporcu „nespočívala vo volebnej korupcii teda kupovaním hlasov, ale skôr spočívala v tom, že rómskej menšine počas volebného obdobia 2010-2014, keď bol primátorom sťažovateľ, boli mestskou políciou odoberané vozíky, bicykle, kočíky, ktorými zväžali do svojich obydľí veci a tieto boli v mesiaci august počas konania Dní osláv mesta [REDAKOVANÉ] vystavené na verejnosti v oplatenom priestore v mestskom parku. Práve konanie sťažovateľa počas jeho vykonávania funkcie primátora mesta [REDAKOVANÉ] vo vzťahu k rómskym občanom mohlo ovplyvniť rómskych voličov, že mali záujem o veci verejné.

Preto uvedené tvrdenie a indície sťažovateľa v tomto bode sťažnosti považujem len v rovine nedoložených špekulácií.

Na záver chcem uviesť, že vo volebnom okrsku č. 3 a č. 4 som nikdy nebol, a to ani počas predvolebnej kampani a ani po voľbách.“.

17. Sťažovateľ doručil ústavnému súdu 16. januára 2015 oznámenie, v ktorom uviedol, že 1. decembra 2014 podal na Krajskej prokuratúre v [REDAKOVANÉ] oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že mohlo dôjsť k spáchaniu trestných činov pri voľbách primátora mesta [REDAKOVANÉ]. Súčasne informoval, že jeho podanie bolo následne postúpené Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, Úradu špeciálnej prokuratúry. Uvedené skutočnosti doložil sťažovateľ prílohami svojho podania.

18. Na výzvu ústavného súdu doručilo mesto [REDAKOVANÉ] 23. januára 2015 originály volebnej dokumentácie z volieb do orgánov samosprávy mesta [REDAKOVANÉ], a to z okrskov č. 3, č. 4 a č. 5.

19. Na výzvu ústavného súdu doručil sťažovateľ 28. januára 2015 ústavnému súdu označenie voličov – klientov špecializovaného zariadenia, ktorí sú podľa jeho názoru spôsobilí vypovedať o skutočnostiach uvádzaných v sťažnosti. Išlo o 50 voličov, ktorých sťažovateľ rozdelil do dvoch skupín. V prvej uviedol voličov, *„ktorí nejavili známky zdravotnej indispozície a mali byť medzi 50 voličmi nachádzajúcimi sa v hale Špecializovaného zariadenia po príchode členov volebnej komisie a boli sprevádzaní zamestnancami Špecializovaného zariadenia od začiatku hlasovania bez vyslovenia žiadosti o pomoc iného voliča do priestorov určených na hlasovanie“*. Do druhej skupiny sťažovateľ zaradil voličov, *„ktorí javili známky dezorientácie v priestore a čase a vo vzťahu ku ktorým došlo podľa názoru sťažovateľa k nepripustnej manipulácii ako s plne odkázanými voličmi, a teda k ovplyvňovaniu a navádzaniu“*. Sťažovateľ navrhol aj výsluch [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], *„ktorá je zamestnankyňou Špecializovaného zariadenia“*. Tento dôkazný návrh sťažovateľ doložil printscreenom sociálnej siete Facebook, kde navrhnutá svedkyňa v diskusii uvádzala, že v špecializovanom zariadení došlo k ovplyvňovaniu voličov.

20. Ústavný súd 5. februára 2015 v priestoroch Okresného súdu Trebišov vypočul v predmetnej veci svedkov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED]. Prítomní boli aj sťažovateľ so svojou právnou zástupkyňou a odporca.

21. Na výzvu ústavného súdu mu 12. februára 2015 boli Prezídiom Policajného zboru Slovenskej republiky, Národnou kriminálnou agentúrou, národnou protikorupčnou jednotkou, expozitúrou Východ (ďalej len „NAKA“), doručené fotokópie podkladov zo spisu ČVS: PPZ-1107/NKA-PK-VY-2014 vo veci trestného stíhania začatého na základe trestného oznámenia sťažovateľa o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu trestných činov podľa § 336a a § 351 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

22. Ústavnému súdu doručil 13. februára 2015 sťažovateľ svoje vyjadrenie k veci, v ktorom reagoval na výsluchy svedkov uskutočnené 5. februára 2015. Dokazovanie podľa jeho názoru vo vzťahu k volebnému okrsku č. 3 jednoznačne preukázalo, že hlasovanie voličov s asistenciou prebehlo v rozpore s § 31 ods. 5 zákona o voľbách, lebo „*voliči voliaci s asistenciou... nevhadzovali volebné obálky do volebnej schránky sami, ale činili tak za nich asistenti*“. Znovu zopakoval atypické črty volebnej účasti v „rómskych“ volebných okrskoch.

23. Svedecké výpovede [REDACTED] a [REDACTED] hodnotí sťažovateľ ako „účelové“. Zvýrazňuje fakt, ako [REDACTED] na účel preukázania jeho neprítomnosti v deň volieb v meste [REDACTED] „*pohotovo priniesol lístky na autobus zhodou okolností korešpondujúce s termínom volieb*“. Sťažovateľ vyslovuje názor, že v komunite rómskych voličov dochádzalo k zastrašovaniu.

24. Ďalej sťažovateľ upozorňuje, že riaditeľ špecializovaného zariadenia žiadal o prenosnú volebnú schránku „*bez predchádzajúceho splnomocnenia voličmi*“. Kritizuje

aj to, že „voliči hlasovali s asistenciou bez toho, aby o ňu boli požiadali“. Z výpovede riaditeľa špecializovaného zariadenia podľa názoru sťažovateľa vyplýva, že „zamestnanci... hlásili riaditeľovi zariadenia spôsob, akým hlasovali voliči s ich asistenciou. Uvedené... potvrdzuje, že došlo k manipulácii voličov, resp. to, že riaditeľ v konečnom dôsledku dozoroval spôsob hlasovania prostredníctvom, zamestnancov...“.

25. Sťažovateľ naďalej trvá na vypočutí 50 svedkov, ktorých označil vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 28. januára 2015. Odôvodňuje to tým, že „nepozná osobne voličov zariadenia [REDAKOVANÉ], preto nie je v jeho možnostiach a schopnostiach označiť a vyselektovať z 98 voličov, ktorí napokon odvolili do prenosnej volebnej schránky, tých ktorí boli bezvládni, dezorientovaní a ktorí sú úplne odkázaní na služby zariadenia [REDAKOVANÉ]. Domnieva sa však, že nemožno uzavrieť na základe 6 svedeckých výpovedí realizovaných dňa 05.02.2015, že takí voliči nevolili, resp. že takí voliči v zariadení nie sú a neboli ovplyvnení pri voľbe...“.

26. V závere svojho vyjadrenia sťažovateľ sumarizuje pochybenia pri hlasovaní v špecializovanom zariadení a uzatvára, že „porušenie volebného zákona možno považovať za hrubé a intenzívne“. Zároveň sťažovateľ tvrdí, že viacnásobné porušenie volebného zákona (umožnenie hlasovania do prenosnej schránky, nezabezpečenie dôsledným spôsobom tajnosti hlasovania) spôsobila okrsková volebná komisia okrsku č. 5, konkrétne jej predseda a člen pri voľbe do prenosnej volebnej schránky v špecializovanom zariadení [REDAKOVANÉ].

27. K vyjadreniu sťažovateľa je pripojené čestné vyhlásenie [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zapisovateľky mestskej volebnej komisie. Uvádza v ňom, že na pokyn predsedu mestskej volebnej komisie kontaktovala 15. novembra 2014 ústrednú volebnú komisiu na účel usmernenia o postupe pri hlasovaní do prenosnej volebnej schránky osobou, ktorá zároveň požiadala o úpravu svojho hlasovacieho lístka podľa § 32 zákona o voľbách. Uvádza, že Ústredná volebná komisia jej podala takéto usmernenie: „Volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu, alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo požiadať o pomoc iného voliča, avšak pri hlasovaní

do prenosnej volebnej schránky musia byť prítomní aj obaja členovia okrskovej volebnej komisie, ktorí zároveň počujú čo oprávnený volič povie voličovi, ktorý mu pomáha pri úprave hlasovacieho lístka a zároveň vidia čo tento pomocný volič v hlasovacom lístku vyznačí, t. j. či sa prejav vôle voliča zhoduje s tým, čo je uvedené na jeho hlasovacom lístku, ktorý upravil pomocný volič. “

II.

Skutkové východiská prerokovávanej veci

28. Skutkovú stránku prerokovávanej veci ústavný súd objasňoval na prvom mieste postupom podľa § 62 zákona ústavnom súde, podľa ktorého si ústavný súd vyžiada všetky doklady a správy týkajúce sa volieb. V tomto smere ústavný súd zameral svoju pozornosť na mestom [REDAKOVANÉ] doručení volebnú dokumentáciu z volebných okrskov č. 3, č. 4 a č. 5, ktorú preskúmal so zreteľom na charakter sťažnostných námietok. Tie od ústavného súdu nevyžadovali prepočítavanie hlasovacích lístkov odovzdaných v prospech súperiacich kandidátov o funkciu primátora mesta. Zápisnice okrskových volebných komisií v uvedených volebných okrskoch boli podpísané všetkými členmi týchto komisií bez výhrad.

29. Ústavný súd ďalej pri skúmaní skutkovej stránky prerokovávanej veci vzal do úvahy aj k sťažnosti priložené čestné vyhlásenia predsedu mestskej volebnej komisie ([REDAKOVANÉ]), predsedu okrskovej volebnej komisie č. 5 ([REDAKOVANÉ]), obsahovo identické čestné vyhlásenia predsedu okrskovej volebnej komisie č. 3 ([REDAKOVANÉ]) a člena tejto volebnej komisie ([REDAKOVANÉ]), identické čestné vyhlásenia predsedu okrskovej volebnej komisie č. 4 ([REDAKOVANÉ]) a člena tejto okrskovej volebnej komisie ([REDAKOVANÉ]), identické čestné vyhlásenia [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ].

30. Sudca spravodajca na základe poverenia pléna ústavného súdu vypočul 5. februára 2015 podľa § 31 ods. 1 zákona o ústavnom súde na Okresnom súde Trebišov mimo ústneho pojednávania niektorých zo sťažovateľom navrhnutých svedkov. Postupoval pritom podľa § 120 ods. 1 druhej vety zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde.

31. Sťažovateľ v sťažnosti navrhol okrem iného výsluch 110 klientov špecializovaného zariadenia na účel preukázania tvrdení o nesplnení podmienok pre hlasovanie mimo „riadnej“ volebnej miestnosti, ako aj na účel preukázania tvrdení o manipulácii voličov pri tvorbe ich vôle prejavenej vo volebnom akte. Berúc do úvahy hľadiská procesnej ekonómie a hospodárnosti konania pred ústavným súdom vyzval ústavný súd 16. januára 2015 prostredníctvom právnej zástupkyne sťažovateľa na riadne a zrozumiteľné označenie primeraného počtu z pôvodne navrhnutých 110 klientov špecializovaného zariadenia. Sťažovateľ prostredníctvom právnej zástupkyne doručil 28. januára 2015 ústavnému súdu návrh vypočuť spolu 50 klientov špecializovaného zariadenia s upresnením ich mien, priezvisk a dátumom narodenia. Navrhovaný počet nepovažoval ústavný súd za dostatočne zohľadňujúci spomenuté hľadiská procesnej ekonómie a hospodárnosti konania, pretože stále išlo o značný počet navrhovaných svedectiev k tým istým otázkam. Ústavný súd preto náhodným výberom určil na vypočutie po 3 klientoch (svedkov) z každej dvoch skupín vymedzených samotným sťažovateľom (bod 19), spolu 6 svedkov.

32. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že v konaní podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) sa uplatňuje stabilne judikovaný názor, podľa ktorého namietané protiústavné alebo nezákonné konanie musí mať priamy vplyv na dosiahnutý výsledok volieb. Túto skutočnosť musí sťažovateľ nielen namietiť, ale aj doložiť exaktnými dôkazmi. Nestačí samotné označenie dôkazov (PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 5/03 a PL. ÚS 35/03). Súčasťou zákonných náležitostí sťažnosti sú totiž aj dôvody, pre ktoré sa voľby napádajú, s označením dôkazov [§ 60 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Funkcia ústavného súdu v rámci prieskumu ústavnosti a zákonnosti volieb nemôže

byť vykladaná tak extenzívne, že by v konečnom dôsledku jeho činnosť mala nahradzovať, prípadne doplňovať činnosť na to povolaných volebných či iných orgánov, a to dokonca v tom smere, že iba na základe špekulatívne formulovaných námietok bude ústavný súd podrobne rekonštruovať celý volebný proces (m. m. PL. ÚS 3/2010).

33. Rovnako nepovažoval ústavný súd potrebné vypočuť všetkých zo skupiny štyroch navrhnutých svedkov ([REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED]), ktorí mali vypovedať o poskytnutí odmeny voličom „*znevýhodnenej sociálno-etnickej skupiny*“ vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4. Skutočnosť, že všetci títo navrhovaní svedkovia bývajú na rovnakej adrese a totožnosť priezvisk troch z nich naznačovala ich príbuzenských vzťah (ten sa počas výsluchu svedkov aj potvrdil), ale tiež identický obsah ich čestných vyhlásení priložených k sťažnosti podľa názoru ústavného súdu významným spôsobom eliminujú predpoklad zásadných rozdielov v očakávaných svedeckých výpovediach. Ústavný súd preto z konkretizovanej skupiny navrhnutých svedkov vypočul iba [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED].

34. Svedok [REDACTED] bol členom okrskovej volebnej komisie vo volebnom okrsku č. 5. Vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že „*bol aj v minulosti členom toho istého okrsku č. 5 a aj sa zúčastňoval volieb v [REDACTED]*“. Poukázal na skutočnosť, že v minulosti bolo pri voľbách do prenosnej volebnej schránky prítomných päť až šesť členov okrskovej volebnej komisie, kým počas napadnutých volieb 15. novembra 2014 to boli iba dvaja členovia okrskovej volebnej komisie. Vypovedal, že v minulosti volili hendikepovaní voliči za plentou s asistenciou, kým v ostatných komunálnych voľbách sa tak dialo „*pri stole pred zrakom členov okrskovej volebnej komisie*“. Ostatní voliči uskutočnili volebný akt za plentou. Riaditeľ špecializovaného zariadenia počas volieb „*bol prítomný, ale nepostrehol, že by zasahoval do hlasovania*“.

35. Svedok [REDACTED], klient špecializovaného zariadenia, uviedol, že sa volieb zúčastnil a hlasoval v špecializovanom zariadení, v ktorom býva už 10 rokov. V každých voľbách hlasuje do prenosnej volebnej schránky, a teda ani pri ostatných komunálnych voľbách nepozoroval žiaden rozdiel. Volil sám, za plentou a hlasoval

slobodne. Nebol účastníkom žiadnej volebnej kampane, zaregistroval len volebné plagáty, na ktorých videl oboch kandidátov. Vypovedal tiež, že o prenosnú volebnú schránku žiadal, lebo má problémy s chôdzou, a ak by mal ísť do „riadnej“ volebnej miestnosti, asi by voliť nešiel. O možnosti voľby do prenosnej volebnej schránky hovoril pred voľbami so zamestnancami špecializovaného zariadenia (so sestričkami). Nevie o nikom, kto by ako zdravý po telesnej i duševnej stránke volil s pomocou asistencie.

36. Svedkyňa [REDACTED], klientka špecializovaného zariadenia, volila do prenosnej volebnej schránky v špecializovanom zariadení. Volila samostatne, za plentou, bez prítomnosti inej osoby a slobodne sa rozhodla, koho bude voliť. Nevidela žiadnu primerane zdravú osobu, ktorej by pri voľbe niekto pomáhal. Otázkou voľby do prenosnej volebnej schránky sa nejako osobitne nezaoberala, pretože podľa doterajších skúseností vedela, že sa voľby uskutočnia v špecializovanom zariadení.

37. Svedok [REDACTED], klient špecializovaného zariadenia, sa volieb zúčastnil, volil v jedálni špecializovaného zariadenia, volil sám, za plentou, slobodne a bez akéhokoľvek nátlaku či prehovárania inou osobou. O možnosti voliť v priestoroch špecializovaného zariadenia sa dozvedel tak, že si to prečítal na nástenke. V špecializovanom zariadení neprebiehala v rámci volebnej kampane žiadna akcia, pozoroval len vylepené plagáty, nevie však, čo bolo na nich zobrazené, resp. napísané.

38. Svedok [REDACTED], klient špecializovaného zariadenia, volil v jeho priestoroch, volil sám, za plentou a o svojom výbere sa rozhodoval slobodne. Pred voľbami sa od zamestnancov špecializovaného zariadenia dozvedel, že bude môcť voliť do prenosnej volebnej schránky. Všimol si, že nevládnym osobám pomáhali pri hlasovaní sestričky. V čase, keď volil on, bol v miestnosti prítomný aj riaditeľ špecializovaného zariadenia, ale do priebehu volieb nezasahoval.

39. Svedkyňa [REDACTED], klientka špecializovaného zariadenia, volila v jedálni špecializovaného zariadenia, hlasovala za plentou, bez pomoci s vyplňovaním hlasovacieho lístka. Rozhodla sa sama a slobodne. Na prítomnosť riaditeľa špecializovaného

zariadenia pri hlasovaní si nepamätá. Nevidela, že by niekto z voličov volil s asistenciou. V špecializovanom zariadení boli pred voľbami vylepené predvolebné plagáty, no nepamätá si, kto na nich bol zobrazený.

40. Svedkyňa [REDACTED], klientka špecializovaného zariadenia, taktiež volila do prenosnej volebnej schránky. Volila sama, nikto jej pri úprave hlasovacieho lístka nepomáhal a o voľbe sa rozhodla sama. Riaditeľ špecializovaného zariadenia nebol v miestnosti prítomný. Uviedla, že osoby, ktoré sedeli v jedálni počas voľby, kričali na ňu aj na jej spolubývajúcich. Nevie povedať prečo, ale pamätá sa, že povedali, že ich dajú na súd. Kričali na nich bezdôvodne. Z prítomných účastníkov konania spoznala pána [REDACTED], ale nepamätá si, či bol na predvolebných plagátoch.

41. Svedok [REDACTED] bol predsedom okrskovej volebnej komisie vo volebnom okrsku č. 4. Uviedol, že text čestného vyhlásenia, ktoré je súčasťou príloh sťažnosti, skoncipoval spolu so sťažovateľom. K priebehu volieb vypovedal, že pred otvorením volebnej miestnosti sa pred ňou vytvárali rady voličov, preto museli požiadať o pomoc mestskú políciu na účel udržania verejného poriadku. V samotnej volebnej miestnosti prebiehali voľby pokojne. Počas volieb požiadalo o asistenciu asi sto voličov, a to buď pri identifikácii totožnosti alebo aj spoza plenty. On sa ako predseda volebnej komisie v takom prípade snažil z radov čakajúcich voličov vybrať niekoho, kto by potrebnú asistenciu poskytol. Volebný akt potom prebiehal tak, že buď volič spolu s asistentom za plentou upravili hlasovací lístok, alebo v iných prípadoch asistent povedal nahlas alebo naznačil voličovi čísla, ktoré je potrebné zakrúžkovať. Veľakrát sa to dialo v rómskom jazyku alebo vo východoslovenskom dialekte. Mnohí voliči mali na rukách napísanú kombináciu čísel, ktorá vo väčšine prípadov začínala číslicou 1. Proti tomuto stavu nemohol zakročiť, lebo to zákon nezakazuje. Považuje to však za spôsob, akým niekto naviedol dotýchnych voličov, aby volili číslo, ktoré mali poznačené. Sú mu známe skutočnosti, že v ranných hodinách v deň volieb skupina ľudí chodila po domoch a presviedčala voličov na voľbu konkrétneho kandidáta. S odstupom času po Vianociach a v priebehu januára si uvedomil, že tento faktor zrejme stál za neobvykle veľkým záujmom voličov o voľby. Člen

uvedenej skupiny [REDAKOVANÉ], ktorý navštevoval príbytky voličov, ich motivoval k účasti na voľbách a inštruoval ich, ktorých kandidátov majú voliť. Údajne voličov motivoval aj hmotne formou vína, keksov, prípadne iným prízentom. Členka volebnej komisie, ktorej bol predsedom, pani [REDAKOVANÉ] podľa upozornenia iných členov komisie často vychádzala z volebnej miestnosti a komunikovala v rómskom jazyku s voličmi, pričom často bolo počuť výraz „jekh“, čo v preklade znamená „jeden“. On ako predseda okrskovej volebnej komisie ju potom upozornil, aby s takým správaním prestala. Sám ju videl vychádzať často, no po jeho upozornení s tým prestala. Nebol prvýkrát členom okrskovej volebnej komisie, oproti minulosti výrazne narástla motivácia voliť.

42. Svedkyňa [REDAKOVANÉ], členka okrskovej volebnej komisie č. 4, nepozorovala v priebehu volieb vo volebnej miestnosti žiadne problémy. Nie je si vedomá ani problému s veľkým počtom voličov. Nie je pravdou, že by často opúšťala volebnú miestnosť, vychádzala len vtedy, keď išla fajčiť. Bolo to v priebehu volieb viac ako päťkrát, presný počet si však nepamätá. Na chodbe stretávala voličov, ktorí buď odchádzali z volebnej miestnosti alebo na volebný akt ešte len čakali. Komunikovala s nimi len vtedy, ak potrebovali informáciu, do ktorej volebnej miestnosti majú ísť voliť. Voličov, ktorí ešte nevolili, neovplyvňovala, snažila sa s nimi hovoriť po slovensky, aby rozumela aj jej kolegyňa, ktorá tam bola s ňou. Nie je pravdou, že by pri rozhovoroch s voličmi na chodbe opakovane použila rómsky výraz „jekh“.

43. Svedok [REDAKOVANÉ], člen okrskovej volebnej komisie č. 4, uviedol, že text čestného vyhlásenia, ktoré je prílohou sťažnosti, vznikol na základe skúseností z volieb v budove Základnej školy [REDAKOVANÉ] a po stretnutí s p. [REDAKOVANÉ], ktoré sa uskutočnilo aj za prítomnosti pánov [REDAKOVANÉ] 21. novembra 2014 na pôde mestského úradu. S textom súhlasil, preto ho podpísal. K podaniu informácií tvoriacich obsah spísaného textu čestného vyhlásenia bol vyzvaný [REDAKOVANÉ], ktorý sa pýtal, či majú vedomosti a poznatky o skutočnostiach spochybňujúcich voľby. Ešte v deň volieb hovoril s predsedom volebnej komisie, že už príchod voličov a komunikácia, ktorá medzi nimi prebiehala, neboli v poriadku a že čísla, ktoré voliči zakrúžkovali, neboli

náhodou. Z rozhovorov s aktívačnými pracovníkmi sa dozvedel, že volili tak, aby nemali problémy, a na jeho priamu otázku o číslach mu ich aj priamo potvrdili. Svoje tvrdenia nevie podoprieť konkrétnymi menami osôb, ktorí počas volieb mali nekalé praktiky vyvíjať. Informácie získal len sprostredkované, z počutia. Pamätá si jednu voličku, ktorá volila za plentou a spýtala sa ho, či správne zakrúžkovala čísla, ktoré mala vyznačené na ruke. Nevie však, ako došlo k tomu, že na rukách mali voliči číselné kombinácie. Je presvedčený, že hlasovacie lístky negramotných voličov, ktorí mali asistentov, boli upravené na základe vôle asistentov, nie samotných voličov. Vníma ako neregulárne, keď za voličov, ktorí nevedia čítať a písať, hlasovali asistenti, aj si je vedomý, že je to v súlade so zákonom. Sám nevidel, koho takíto voliči volili, ale počul vyslovovanie výrazu „jekh“. V priebehu volieb sa so svojimi pochybnosťami podelil s predsedom okrskovej volebnej komisie, nevedel však, že tieto pochybnosti môže vyjadriť aj odmietnutím podpisu na zápisnicu s uvedením dôvodov odmietnutia.

44. Sťažovateľom navrhnutý svedok [REDACTED], ktorého čestné vyhlásenie o ovplyvňovaní voličov pred voľbami bolo priložené k sťažnosti, uviedol, že takéto čestné vyhlásenie nikdy nepodpísal ani nevie, čo je jeho obsahom. Podpis na listine spoznáva, je to jeho podpis. Bývalý prednosta mestského úradu [REDACTED] ho požiadal o podpísanie prázdneho papiera. Pre [REDACTED] pracuje už asi dvadsať rokov (vykonáva práce v jeho záhrade), a tak mu dôveroval, že jeho podpis na prázdny papier je potrebný a nebude zneužitý. K podpisu došlo 20. novembra 2014 a pri podpise bol prítomný len on a [REDACTED]. Z textu čestného vyhlásenia nevie nič potvrdiť ani vyvrátiť, pretože od 13. do 19. novembra 2014 bol odcestovaný v Londýne. Má so sebou cestovné lístky, ktoré si so sebou pre istotu zobral, ak by musel preukázať svoju neúčasť na voľbách, prípadne jej dôvod.

45. Sťažovateľom navrhnutá svedkyňa [REDACTED], ktorej čestné vyhlásenie o ovplyvňovaní voličov pred voľbami bolo priložené k sťažnosti, uviedla, že jej svokor, [REDACTED] priniesol domov prázdny papier s tým, aby ho podpísala a ona tak urobila. V minulosti jej nikdy nedával nič podpisovať. Nevie nič o tom, že by sa deň po voľbách

v osade, v ktorej žijú Rómovia, pred pohostinstvom [REDACTED] rozdávali potraviny. V tom čase ani nebola vonku a nemá k tomu čo povedať. Osobu s menom [REDACTED] nepozná.

46. Svedok [REDACTED], predseda okrskovej volebnej komisie č. 3, potvrdil nárazovo veľký počet voličov vo volebnom okrsku č. 3, ako aj vo volebnom okrsku č. 4. Okrskové volebné komisie č. 3 a č. 4 a volebné miestnosti týchto okrskov totiž sídlili v rovnakej budove. Vo volebnom okrsku č. 3 bol veľký počet voličov, ktorí vyhlásili, že nevedia čítať ani písať. Asistenciu pri hlasovaní vníma ako spôsob kontroly a ovplyvňovania voličov, ktorí takto volia. Nie každý volič využívajúci asistenciu mal iného asistenta. Asistentov bolo len niekoľko. Uvedomil si to až s odstupom času po voľbách a pri stretnutí a vzájomnej komunikácii členov volebných komisií. O asistentov žiadali voliči, s ktorými už asistent prišiel. Volič sa prezentoval u volebnej komisie, požiadal o asistenta a na otázku odpovedal, že asistenta má. Samotní asistenti sa hlásili, že budú voliť s dotýčanými, odobrali sa za plentu a spoločne vyplnili lístok. On sa snažil trvať na tom, aby do urny lístok odovzdal samotný volič. Táto jeho snaha nebola vždy úspešná. Voliči nijako neskrývali, že na rukách majú číselné kombinácie. Niektorí ich mali napísané na lístkoch papiera. Členom volebnej komisie bol prvýkrát.

47. Svedok [REDACTED], člen okrskovej volebnej komisie č. 3, potvrdil vznik textu čestného vyhlásenia spôsobom, o ktorom vypovedali už predchádzajúci svedkovia. Na množstvo voličov, ktorí už o siedmej ráno čakali pred volebnou miestnosťou, pripadlo v ich volebnom obvode asi 30 – 40 asistencií, o ktoré žiadali nevidiaci, prestárli voliči, ale aj mladí ľudia, ktorí vyhlásili, že nevedia písať. Voľby prebiehali štandardne za plentou. Použitie asistenta vníma ako riziko, že v takom prípade bude výsledkom voľby vôľa asistenta, nie voliča. Členovia okrskovej volebnej komisie upozorňovali prítomných, že aj pri voľbe s pomocou asistenta je potrebné, aby hlasovací lístok do urny vhodil volič.

48. Svedkyňa [REDACTED], navrhnutá na výsluch sťažovateľom, uviedla, že netuší, prečo je predvolaná. Informácia, podľa ktorej je zamestnankyňou špecializovaného zariadenia, sa nezakladá na pravde. Pracuje v zubnej ambulancii a v rámci svojej práce chodíva do špecializovaného zariadenia. K svojmu vyjadreniu v rámci

komunikácie na Facebooku uvádza, že to bol jej názor, ktorý po tom, ako si uvedomila, že ho nevie preukázať a že nemá výpovednú hodnotu, asi po dvoch minútach zmazala.

49. Svedok [REDAKOVANÉ], riaditeľ špecializovaného zariadenia, uvádza, že je vo funkcii riaditeľa od roku 2000. V minulosti voľby v špecializovanom zariadení prebiehali tak, že zakaždým požiadali o prenosnú volebnú urnu pre tých, ktorí mali zdravotné problémy. Pred rokmi bolo ale aj pre ostatných klientov pohodlnejšie voliť do prenosnej volebnej urny, no často nebol k dispozícii dostatočný počet hlasovacích lístkov. Bolo potom potrebné vracať sa pre hlasovacie lístky, rukou sa dopisovali mená voličov do hárkov a bol prípad, keď sa dokonca musela priniesť druhá urna. Na mestskom úrade mu potom odporučili, aby žiadali o prenosnú volebnú urnu pre všetkých voličov. Prax teda ukázala, že je výhodnejšie spísať všetkých voličov a požiadať o prenosnú volebnú schránku pre všetkých. Organizácia žiadostí prebieha tak, že pracovník sociálneho úseku zistí záujem klientov o hlasovanie a na základe toho potom on ako riaditeľ špecializovaného zariadenia požiada o prenosnú volebnú schránku. Je tomu tak aj teraz pri blížiacom sa referende. V minulosti mu nikdy zo strany okrskovej volebnej komisie ani nikým iným nebolo vytykané, že k žiadostiam o prenosnú volebnú schránku nie sú pripojené splnomocnenia od klientov. Vždy od neho potrebovali iba zoznam voličov, a to tak pri komunálnych, ako aj pri parlamentných voľbách, či pri voľbách do Európskeho parlamentu. V deň volieb sa mu ohlásili dvaja členovia okrskovej volebnej komisie (predseda a jeden člen), priniesli prenosnú volebnú schránku a on im ukázal priestory jedálne vyhradené pre voľby. Po začatí hlasovania bol upozornený, že sa má vzdialiť z volebnej miestnosti. Chvíľu stál pri dverách a požiadal, či by bolo možné zvládnuť hlasovanie do podávania obeda. Po tomto odišiel do svojej kancelárie. Jedáleň nemala znaky volebnej miestnosti, bola iba prispôsobená na hlasovanie. Asi po piatich minútach bol privolaný, oznámili mu, že voľby boli prerušené a v jedálni sa dozvedel, že klienti sa dožadujú asistencie pri volebnom akte. Prítomný predseda mestskej volebnej komisie mu oznámil, že tento stav hodnotí ako manipuláciu volieb a že zavolá políciu. Predseda okrskovej volebnej komisie [REDAKOVANÉ] mu oznámil, že telefonicky dostal pokyn, podľa ktorého klientom môžu asistovať ošetrovatelky, ale oni, dvaja členovia okrskovej volebnej komisie, sa musia úpravy hlasovacieho lístku zúčastniť za

plentou. Svedok im povedal, že skôr takýto postup považuje za porušenie zákona. Na to odišiel z jedálne. Po skončení hlasovania, zhruba o pol štvrtej, obaja členovia okrskovej volebnej komisie na jeho otázku, či bolo všetko v poriadku, odpovedali kladne a s tým sa rozišli. Kampaň pred voľbami v špecializovanom zariadení neprebiehala, bol iba oslovený, či môžu byť zverejnené volebné plagáty. Boli asi dva, jeden na vrátnici a vo vestibule. Naňho nebol vyvíjaný nátlak zo žiadnej strany, aby organizoval alebo umožnil predvolebné aktivity v špecializovanom zariadení. Pri porovnaní s priebehom volieb v minulosti nebadá v ostatných komunálnych voľbách nič atypické. Bolo mu naznačené, že sa v jedálni nemá zdržiavať, tak bez problémov odišiel. Netuší, prečo mu povedali, že všetci klienti žiadali o asistenciu, lebo bolo mnoho voličov (asi 38), ktorí voľby zvládli samostatne. Pravdaže, iná situácia bola v pavilónoch s ťažko zdravotne postihnutými a imobilnými klientmi. Počet klientov schopných voliť samostatne mu uviedli úsekové pracovníčky.

50. Svedok [REDACTED], predseda mestskej volebnej komisie, uviedol, že mnoho nezrovnalostí pri voľbách zistil až po voľbách, keď si ich dal do súvisu s volebnými výsledkami. Považuje za správne, že spísal čestné vyhlásenie, ktoré je priložené k sťažnosti. Voľby boli nečestné a neférové voči [REDACTED]. V špecializovanom zariadení bol osobne prítomný, keď riešil otázku osobnej asistencie pri volebnom akte. Na jeho pokyn zapisovateľka [REDACTED] telefonicky na číslo, ktoré im v rámci predvolebnej inštrukcie bolo uvedené, kontaktovala ústrednú volebnú komisiu, kde jej oznámili, že požadovanú informáciu im neposkytnú písomne ani faxom, alebo mailom, lebo počas volieb takéto informácie poskytujú len telefonicky. Po príchode do špecializovaného zariadenia videl neštandardnú situáciu, v podstate išlo o simuláciu ďalšieho volebného okrsku, čo nekorešponduje s pravidlami o voľbe do prenosnej volebnej schránky. Pozoroval aj neprimerané správanie riaditeľa špecializovaného zariadenia, ktorý trval na tom, aby asistenciu klientom poskytli ošetrovatelia, nechcel opustiť volebnú miestnosť, a to ani po dôraznom požiadaní. Všimol si nevidiacu klientku, ktorej nemal kto pomôcť pri hlasovaní, z čoho usudzuje, že klienti boli vopred inštruovaní a zmanipulovaní. Až po ubezpečení sa, že aktuálny stav je v súlade s inštrukciou Ústrednej volebnej komisie, opustil špecializované zariadenie. Myslí si, že ošetrovatelia asistovali

pri hlasovaní aj mimoriadne neorientovaným klientom, ktorí ani netušili, o čo ide. Svedok netuší, ako sa tieto osoby dostali k voľbám, ľudsky mu pripadá neprípustné, aby takéto osoby mohli žiadať o prenosnú volebnú schránku a dostali sa k voľbám. Mnoho klientov špecializovaného zariadenia nie je z [REDAKOVANÉ], nepoznali kandidátov na primátora, a predseda hromadne žiadali o prenosnú volebnú schránku. U ľudí, ktorí majú závažné zdravotné problémy, je veľká pravdepodobnosť, že ich hlasy môžu byť zneužitú. Na chodbe v priestoroch špecializovaného zariadenia videl na stoloch materiály jedného z kandidátov. Boli ich desiatky. Kým bol primátorom [REDAKOVANÉ], pôsobil svedok ako prednosta Mestského úradu v [REDAKOVANÉ]. Odišiel dohodou k 31. decembru 2014 sám, pretože nebol ochotný spolupracovať s novým vedením mesta. Na druhý deň po voľbách ráno šiel po ulici Švermovej a v osade stálo červené nákladné auto, okolo neho bolo mnoho Rómov. Preto kontaktoval mestskú políciu i štátnu políciu. Dostal informáciu, že boli rozdávané potravinové balíčky a že vec bola postúpená Národnej kriminálnej agentúre. Vo vzťahu k volebným okrskom č. 3 a č. 4 ho kontaktovali členovia okrskových volebných komisií s problémami s množstvom voličov. Videl [REDAKOVANÉ], ako hovorí s voličmi, fajčila, a tak bola vykázaná za roh budovy školy. Pri prechode autom cez rómsku osadu nevidel žiadne volebné plagáty, a tak netuší, na základe čoho sa Rómovia pri voľbe rozhodovali. Na vlastné oči však videl skupinu ľudí, ktorá chodila po najzanedbanejšej časti rómskej osady v čase volieb. K [REDAKOVANÉ] svedok uviedol, že na základe toho, čo mu pán [REDAKOVANÉ] povedal, sám napísal text čestného vyhlásenia pre [REDAKOVANÉ], ktorí podpísovali text, nie prázdny papier. Bola to svedkova iniciatíva. Pán [REDAKOVANÉ] mu vypomáhal drobnými prácami v záhrade, a tak mali vzájomne užitočné vzťahy. Predpokladá, že na základe toho sa mu pán [REDAKOVANÉ] zdôveril s informáciami, ktoré potom svedok spísal do čestného vyhlásenia. Včera mu pán Šandor telefonicky povedal, že je zastrašovaný a že pred ústavným súdom nepovie pravdu.

51. Svedok [REDAKOVANÉ], predseda okrskovej volebnej komisie č. 5, pracuje ako notársky kandidát. K označeniu „súkromná volebná miestnosť“ použitému v čestnom vyhlásení ho viedla úprava jedálne v špecializovanom zariadení. Boli tam 4 plently, stôl, stoličky pre volebnú komisiu, vyzeralo to ako volebná miestnosť. Proces voľby s prenosnou

volebnou schránkou nenapĺňal jeho predstavy o tom, ako má takáto voľba prebiehať. Jeho pochybnosti o voľbách sa formovali počas dňa volieb, ale aj po voľbách, keďže volebný deň bol preňho náročný. Žiadosť o prenosnú volebnú schránku bola doručená mestskému úradu, jemu ju predložila zapisovateľka okrskovej volebnej komisie ráno v deň volieb, a tak nad náležitosťami žiadosti a nad jej oprávnenosťou neuvažoval a neskúmal to. Ak niekto požiadava o prenosnú volebnú schránku, on nie je oprávnený hodnotiť oprávnenosť žiadosti. V špecializovanom zariadení volila s asistenciou aj dobrá polovica všetkých klientov, ale konkrétne číslo voličov s asistenciou v jedálni si netrúfa uviesť. Keď odvolilo 98 voličov, tak polovica je zhruba 50 osôb, ale je to len jeho odhad. Počas volieb v špecializovanom zariadení narastal počet požiadaviek na asistenciu, a to aj takých, pri ktorých to zjavne nebolo potrebné. Preto sa na základe telefonátu dostavil osobne predseda mestskej volebnej komisie a podal stanovisko Ústrednej volebnej komisie, podľa ktorého asistencia ošetrovateľa klientovi musí prebiehať pod dohľadom členov okrskovej volebnej komisie. Aj on očakával a žiadal tento pokyn v písomnej forme, lebo ako právnikovi sa mu to nepozdávalo. Dostalo sa mu však informácie, že počas volieb Ústredná volebná komisia komunikuje len telefonicky. Spočiatku volili voliči s asistenciou aj bez prítomnosti členov okrskovej volebnej komisie. Volili aj takí, ktorí o asistenciu nepožiadali a personál ich odprevádzal – toto sa týkalo jedálne. V prípadoch, keď bol osobne pri volebnom akte prítomný, všetci volili p. [REDAKOVANÉ]. Napriek pochybnostiam zápisnicu podpísal na základe konzultácie s p. [REDAKOVANÉ], keďže dospeli k záveru, že do zápisnice netreba nič dodávať, lebo samotný akt volieb zo strany okrskovej volebnej komisie prebehol v podstate regulárne. Nevidí rozpor medzi svojím pôsobením predsedu okrskovej volebnej komisie a osobou, ktorá podpísala čestné vyhlásenie, lebo samotný akt hlasovania prebehol v súlade so zákonom, a teda ako predseda okrskovej volebnej komisie nemal dôvod akékoľvek pripomienky uviesť. Je potrebné odlíšiť jeho postavenie ako predsedu okrskovej volebnej komisie na jednej strane a osoby podávajúcej čestné vyhlásenie na účely konania pred ústavným súdom na strane druhej.

52. Ústavný súd pri tvorbe skutkového obrazu prejednávanej veci bral ďalej do úvahy obsah verejných listín, ktoré tvorili prílohy sťažnosti, prípadne si ich ústavný súd vyžiadaval od iných orgánov verejnej moci, a to menovite:

- rozhodnutie primátora mesta [REDAKOVANÉ] z 2. októbra 2014 o určení volebných okrskov a volebných miestností podľa § 10 ods. 2 zákona o voľbách,
- úradný záznam Obvodného oddelenia Policajného zboru Slovenskej republiky v [REDAKOVANÉ] zo 16. novembra 2014,
- záznam Mestskej polície [REDAKOVANÉ] č. j.: 370/14-UZ zo 16. novembra 2014,
- fotokópiu zápisnice mestskej volebnej komisie zo 16. novembra 2014 o výsledku volieb do mestského zastupiteľstva a primátora mesta [REDAKOVANÉ],
- uznesenie NAKA ČVS: PPZ-1107/NKA-PK-VY-2014 z 19. januára 2015 o začatí trestného stíhania,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 20. januára 2015,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 3. februára 2015,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 3. februára 2015,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 3. februára 2015,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 3. februára 2015,
- zápisnicu NAKA o výsluchu svedka [REDAKOVANÉ] z 3. februára 2015.

53. Na podklade rekapitulovaných dôkazných prostriedkov ústavný súd považoval v konaní o sťažnosti sťažovateľa za preukázané tieto skutočnosti podstatné pre posúdenie kvality volieb vo volebnom okrsku č. 5:

- voľby do prenosnej volebnej schránky sa v špecializovanom zariadení využívali aj pri iných voľbách v minulosti,
- žiadosť o prenosnú volebnú schránku v minulosti aj v procese prípravy napadnutých volieb podával riaditeľ špecializovaného zariadenia za všetkých klientov, ktorí o také hlasovanie prejavili záujem, pričom okrskové volebné komisie akceptovali, že riaditeľ špecializovaného zariadenia žiada o prenosnú volebnú schránku bez splnomocnenia voličmi,

- v špecializovanom zariadení prebiehalo 15. novembra 2014 hlasovanie do prenosnej volebnej schránky, a to tak, že jedna skupina voličov hlasovala v jedálni (niektorí s asistenciou, iní bez asistencie) a druhá skupina voličov hlasovala na izbách špecializovaného zariadenia,

- v jedálni hlasovali spočiatku s asistenciou (ošetrovatelia špecializovaného zariadenia) aj takí klienti, ktorí o ňu formálne nepožiadali,

- v určitých, presne neidentifikovaných časových úsekoch bol riaditeľ špecializovaného zariadenia v jedálni počas hlasovania prítomný, do priebehu hlasovania však nezasahoval,

- predseda okrskovej volebnej komisie vo volebnom okrsku č. 5 ([REDACTED]) a člen tejto komisie [REDACTED] boli osobne prítomní pri úprave hlasovacieho lístka bližšie nešpecifikovaného počtu tých voličov v špecializovanom zariadení, ktorí volili s asistenciou,

- klienti špecializovaného zariadenia, ktorí volili za plentou v jedálni bez asistencie, sa pri úprave hlasovacieho lístka rozhodovali bez predchádzajúceho vplyvu iných osôb,

- žiaden člen okrskovej volebnej komisie č. 5 nevyužil právo odmietnuť podpísanie zápisnice okrskovej volebnej komisie o hlasovaní.

54. Vo vzťahu k voľbám vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4 považoval ústavný súd za preukázané, že:

- vo volebných miestnostiach bol 15. novembra 2014 záujem voličov hlasovať vyšší oproti záujmu vo voľbách v minulosti; záujem o hlasovanie bol koncentrovaný hlavne v ranných hodinách,

- v priebehu hlasovania bližšie neidentifikovaný, avšak nezanedbateľný počet voličov žiadal voliť s asistenciou, ktorú poskytoval stabilný okruh osôb vybraných samotnými voličmi žiadajúcimi si asistenciu,

- voliči spolu v priestoroch vo volebnej miestnosti, prípadne v jej bezprostrednej blízkosti komunikovali, pričom často používali výraz „jekh“, čo v rómskom jazyku znamená „jeden“,

- veľký počet voličov mal na rukách alebo na pomocných papierových lístkoch vyznačenú číselnú kombináciu začínajúcu číslicou „1“,

- v dopoludňajších hodinách 16. novembra 2014 sa v blízkosti pohostinstva [REDACTED] nachádzalo nákladné motorové vozidlo a súčasne v uvedenej lokalite došlo k rozdávaniu potravín,

- členka okrskovej volebnej komisie č. 4 [REDACTED] počas volieb opúšťala volebnú miestnosť, mimo ktorej komunikovala s voličmi,

- texty čestných vyhlásení [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] boli skoncipované na základe iniciatívy sťažovateľa,

- podpis [REDACTED] a [REDACTED] pod čestné vyhlásenia identického znenia, ktoré sú priložené k sťažnosti, inicioval [REDACTED], predseda mestskej volebnej komisie,

- žiaden z členov okrskových volebných komisií č. 3, č. 4 nevyužil právo odmietnuť podpísanie zápisnice okrskovej volebnej komisie o hlasovaní.

III.

Právne posúdenie vecí

55. Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

56. Podľa čl. 30 ods. 1 ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí a do orgánov samosprávy vyšších územných celkov.

57. Podľa čl. 30 ods. 3 ústavy volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

58. Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

59. Podľa čl. 31 ústavy zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

60. Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (*mutatis mutandis* PL. ÚS 34/99, PL. ÚS 18/07, PL. ÚS 82/07). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (*mutatis mutandis* PL. ÚS 21/94, PL. ÚS 18/07, PL. ÚS 82/07).

61. Podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

62. Z doterajšej stabilizovanej judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že jeho právomoc zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99, PL. ÚS 5/03, PL. ÚS 18/07, PL. ÚS 82/07). Inými slovami, nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi.

63. Vo všeobecnosti platí, že na to, aby ústavný súd vyhovel volebnej sťažnosti, musia byť splnené tri základné predpoklady: a) zistenie protizákonnosti volieb, t. j. porušenie zákonov upravujúcich organizáciu a priebeh volieb, resp. zákonov, ktoré s nimi bezprostredne súvisia, b) príčinná súvislosť medzi zistenou protizákonnosťou volieb a sťažovateľom namietanou neplatnosťou volieb, resp. voľby kandidáta a c) intenzita nezákonnosti volieb, ktorá už spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov (m. m. PL. ÚS 73/07). Dôležitým komponentom volebného súdnictva je teda zisťovanie intenzity volebných nedostatkov z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb (PL. ÚS 8/2011).

64. Sťažovateľ hneď v úvode odôvodnenia svojej sťažnosti poukázal na porušenie § 9 ods. 5 zákona o voľbách, keďže na účel voľby primátora mesta [REDAKOVANÉ] boli na území mesta vytvorené dva volebné obvody.

65. Ústavný súd vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach vyslovil, že voľby podľa volebného zákona možno chápať v užšom a širšom zmysle, pričom voľby v širšom zmysle zahŕňajú aj prípravu na voľby (PL. ÚS 17/94 a PL. ÚS 15/94). Za prípravu na voľby možno bez pochybností označiť tvorbu volebných obvodov a volebných okrskov, v rámci ktorých sa uskutočnia voľby do orgánov územnej samosprávy (PL. ÚS 34/99).

66. Podľa § 9 ods. 5 zákona o voľbách pre voľby starostu obce (primátora) tvorí každá obec jeden jednomandátový volebný obvod.

67. Z podkladov priložených k sťažnosti naozaj vyplýva, že samotný sťažovateľ ešte ako primátor mesta určil podľa § 10 ods. 2 zákona o voľbách 2. októbra 2014 volebné okrsky a volebné miestnosti, pričom v tomto rozhodnutí sú jednotlivé volebné okrsky zadelené do dvoch volebných obvodov.

68. Z obsahu sťažnosti ani z vykonaného dokazovania však nevyplynulo, aký vplyv malo preukázané porušenie zákona o voľbách na výsledky volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ]

z 15. novembra 2014. Preto rešpektujúc podstatu volebného súdnictva, ktorá sa okrem iného vyznačuje aj zisťovaním intenzity volebných nedostatkov z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb, ústavný súd konštatuje irelevantnosť zisteného porušenia zákona o voľbách v jeho § 9 ods. 5 v relácii k výsledku napadnutých volieb. Táto námietka je preto nedôvodná.

69. Sťažovateľ svoju ďalšiu sťažnostnú argumentáciu skutkovo i právne rozdelil do dvoch okruhov. Preto aj ústavný súd považoval pri odôvodnení svojho rozhodnutia za potrebné zohľadniť naznačenú rozdielnosť dôvodov, ktorými sťažovateľ voľby primátora mesta [REDAKOVANÉ] konané 15. novembra 2014 spochybnil.

70. Tvrdená neplatnosť volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ], ktorú sťažovateľ navrhuje ústavnému súdu autoritatívne konštatovať, je v prvom rade založená na údajnej neregulárnosti priebehu volieb v špecializovanom zariadení. Hlasovanie sa tu realizovalo do prenosnej volebnej schránky. Približne polovica klientov, pre ktorých sa žiadala prenosná volebná schránka, hlasovala v na to upravenej jedálni. Sťažovateľ v tejto súvislosti prednáša viacero čiastkových námietok.

71. Podľa § 31 ods. 6 zákona o voľbách volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania.

72. V konaní pred ústavným súdom je preukázané, že riaditeľ špecializovaného zariadenia požiadal pre 110 klientov o hlasovanie mimo volebnej miestnosti, konkrétne v priestoroch špecializovaného zariadenia. Rovnako je preukázané, že k žiadosti o prenosnú volebnú schránku neboli pripojené splnomocnenia klientov. Z formálneho hľadiska tak ústavný súd konštatuje porušenie zákona o voľbách, pretože bez náležitého splnomocnenia sa žiadosť doručená na mestský úrad okrskovej volebnej komisii dostáva po právnej stránke do polohy žiadosti riaditeľa špecializovaného zariadenia, nie žiadosti klientov – voličov.

73. Na druhej strane ústavný súd nemôže opomenúť, že klienti špecializovaného zariadenia sa vzhľadom na svoje zdravotné problémy a v niektorých prípadoch väčšiu, v iných prípadoch zas menšiu mieru sociálnej odkázanosti zjavne spoliehajú na personál špecializovaného zariadenia pri vybavovaní svojich administratívnych a iných záležitostí, pri ktorých prichádzajú do formálne regulovaného kontaktu s verejnou mocou. To vedie k vytvoreniu zaužívanej praxe fungovania vzájomných vzťahov klientov a personálu, resp. vedenia špecializovaného zariadenia v štandardizovaných situáciách. K takým nepochybne patrí aj hlasovanie vo voľbách.

74. Z dokazovania pre ústavný súd vyplynulo, že v špecializovanom zariadení je obvyklé, ak jeho riaditeľ v procese prípravy volieb požiada okrskovú volebnú komisiu o prenosnú volebnú schránku, a to takpovediac paušálne, teda pre všetkých klientov, ktorí o voľbu podľa § 31 ods. 6 zákona o voľbách prejavia záujem, bez ohľadu na to, či im ich zdravotné ťažkosti umožňujú alebo neumožňujú navštíviť na účel hlasovania „riadnu“ volebnú miestnosť. Táto prax je výsledkom viacročného vývoja popísaného riaditeľom špecializovaného zariadenia v jeho svedeckej výpovedi. Navyše, a to považuje ústavný súd za podstatné, okrskové volebné komisie ani v minulosti a ani v spochybnených ostatných voľbách nevnímali postup riaditeľa špecializovaného zariadenia za právne imperfektný v takej miere, že by požadovali doplnenie žiadosti podanej podľa § 31 ods. 6 zákona o voľbách alebo že by dokonca prijatej žiadosti nevyhoveli.

75. Ústavný súd zastáva názor, že v zariadeniach podobného typu, akým je špecializované zariadenie, nemožno ani v budúcnosti vylúčiť taký spôsob využitia § 31 ods. 6 zákona o voľbách, ktorý bude hraničiť s postupom contra legem. Predmetné ustanovenie zákona o voľbách sa však prioritne orientuje na voličov – jednotlivcov, ktorí sú zdravotne hendikepovaní. Nie je vôbec neakceptovateľné, ak sa v sociálnych zariadeniach, v ktorých je umiestnených podstatne viac takýchto jednotlivcov, vyvinie prax posúvajúca inštitút splnomocnenia žiadateľa do polohy neformálneho ústneho súhlasu klienta so zaužívanou ponukou voliť do prenosnej volebnej schránky. Navyše, ak najmenej jeden zo svedkov potvrdil, že v opačnom prípade by voliť nešiel.

76. V popísaných okolnostiach sa ústavný súd obracia na svoju judikatúru, podľa ktorej nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi (napr. PL. ÚS 6/2011).

77. Z uvedených dôvodov podľa názoru ústavného súdu konštatované formálne porušenie zákona o voľbách v procese prípravy volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ] materiálne nevykazuje známky tak závažného protiprávneho konania, ktoré by odôvodňovalo existenciu pochybností o tom, či namietané voľby primátora mesta a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

78. K aplikácii § 31 ods. 6 zákona o voľbách ústavný súd s ohľadom na podstatu sťažnostnej argumentácie ďalej uvádza, že toto ustanovenie zákona o voľbách ustanovuje iba cieľ, ktorý musí volebná komisia dosiahnuť, nie však prostriedky, tie ponecháva na voľbu členov okrskovej volebnej komisie. Pri tomto type hlasovania je postup členov volebnej komisie upravený jediným pravidlom: sú povinní postupovať tak, aby bola zachovaná tajnosť hlasovania (PL. ÚS 22/08).

79. Sťažovateľ v sťažnosti a [REDAKOVANÉ] vo svojom čestnom vyhlásení a v naň nadväzujúcej svedeckej výpovedi podrobili kritike fakt, že hoci členovia okrskovej volebnej komisie č. 5 prišli s prenosnou volebnou schránkou, v špecializovanom zariadení bola zriadená v podstate štandardná volebná miestnosť.

80. Zákon o voľbách neupravuje podrobne priebeh hlasovania do prenosnej volebnej schránky. Jedinou požiadavkou je rešpektovanie tajnosti hlasovania. Ani formálno-právne niet teda žiadnej prekážky, aby použitie prenosnej volebnej schránky malo podobu hlasovania väčšieho počtu voličov v tej istej miestnosti.

81. Okrem toho ústavný súd dokazovaním nezistil, že by členovia okrskovej volebnej komisie [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] potom, ako sa dostavili do špecializovaného

zariadenia a zistili, akým spôsobom sú jeho priestory na hlasovanie pripravené, alebo počas hlasovania vzniesli pripomienky ku skutočnosti, že hlasovanie klientov špecializovaného zariadenia bude prebiehať v jedálni. Ústavný súd preto aj túto sťažnostnú námietku vyhodnotil ako nedôvodnú.

82. Sťažovateľ ďalej v sťažnosti namietal, že viacerí voliči v špecializovanom zariadení neboli natoľko zdravotne indisponovaní, že by nevyhnutne museli voliť s asistenciou.

83. Podľa § 32 zákona o voľbách volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky.

84. V prvom rade ústavný súd judikuje, že na vykonanie volebného aktu prostredníctvom prenosnej volebnej schránky je aplikovateľný § 32 zákona o voľbách, a preto poskytnutie pomoci v intenciách označeného ustanovenia takto hlasujúcemu hendikepovanému voličovi nie je porušením princípu tajnosti hlasovania (PL. ÚS 22/2011).

85. Citované ustanovenie zákona o voľbách neznamená, že by bol volič dožadujúci sa pomoci iného voliča z dôvodu svojej negramotnosti povinný toto svoje tvrdenie preukazovať. V zásade preto platí, že ak volič takéto tvrdenie prednesie, treba z neho vychádzať. Iba v prípade, keby napríklad vzhľadom na dosiahnutý vyšší stupeň vzdelania či zastávanú funkciu voliča by sa javilo jeho tvrdenie ako prima facie nepravdivé, bolo by možné takémuto voličovi odoprieť pomoc iného voliča (PL. ÚS 90/07).

86. Z dokazovania vykonaného pred ústavným súdom nevyplýva, že by členovia okrskovej volebnej komisie č. 5 ([REDACTED] a [REDACTED]), prítomní pri hlasovaní v špecializovanom zariadení, odopreli niektorému z voličov požadovanú asistenciu. V situácii, keď mali vážne pochybnosti o potrebe asistencie pre voličov, kontaktovali mestskú volebnú komisiu a prostredníctvom nej v súčinnosti s Ústrednou volebnou

komisiou pochybnosti vyriešili tak, že pri úprave hlasovacieho lístka voličov hlasujúcich s asistenciou boli prítomní samotní členovia okrskovej volebnej komisie.

87. Skutočnosť hlasovania s asistenciou sa ústavnému súdu v zariadení, akým je špecializované zariadenie, nejaví ako riziková z pohľadu splnenia podmienok podľa § 32 zákona o voľbách. Aj v nadväznosti na už citovaný judikovaný názor vo veci sp. zn. PL. ÚS 90/07 možno skôr prezumovať právne významnú odkázanosť klientov, ktorí o asistenciu požiadajú. Zo svedeckých výpovedí ani z iných podkladov priložených k sťažnosti nevyplynuli žiadne informácie, že by sa tvrdenie konkrétneho voliča o potrebe asistencie javilo *prima facie* nepravdivé. Ani sťažovateľ, ani vypočutí svedkovia žiadnu konkrétnu osobu na tento účel neoznačili. Sťažovateľ len všeobecne uviedol, že o asistenciu žiadali „*aj voliči, ktorí navonok nejavili známky, že nemôžu čítať alebo písať, nemali ani okuliare a pritom sa pohybovali bez pomoci, resp. nejavili známky takého poškodenia, ktoré by im znemožňovali voľiť bez asistencie*“. Sťažovateľ v nadväznosti na to navrhol vypočuť 50 klientov špecializovaného zariadenia. Z nich ústavný súd náhodne vybral 6 svedkov, pričom žiaden z nich argumentáciu sťažovateľa nepotvrdil, a to ani vo vzťahu k iným spolubývajúcim, ktorí v jedálni špecializovaného zariadenia volili.

88. Pokiaľ ide samotnú úpravu hlasovacieho lístka u voličov, ktorí volili s asistenciou, sťažovateľ v sťažnosti tvrdil zneužitie odkázanosti voličov, a tým aj manipuláciu ich vôle, čo podporil obsahom čestného vyhlásenia [REDAKOVANÉ], predsedu okrskovej volebnej komisie č. 5, ktorý bol prítomný pri úprave hlasovacích lístkov voličov využívajúcich asistenciu, a uviedol, že «*voliči nabádali asistujúcich zamestnancov zariadenia, aby „zakrúžkovali kandidáta, tak ako oni uznajú za vhodné“, resp. nech „zakrúžkujú tak ako sa ráno dohodli“ a pod. Mnoho voličov prejavilo svoju vôľu len po položení otázky či chcú voľiť „jedničku [REDAKOVANÉ], alebo dvojku [REDAKOVANÉ]“*».

89. K uvedenej námietke už ústavný súd v minulosti konštatoval, že je na vôli voliča (jeho interná voľba), ktorý požiadal o pomoc pri úprave hlasovacieho lístka, a následne je aj na jeho zodpovednosti, aký spôsob komunikácie zvolí s voličom, ktorého o pomoc

pri úprave hlasovacieho lístka požiadal, tak aby realizoval svoje aktívne hlasovacie právo v súlade s jeho vôľou... (PL. ÚS 7/07).

90. V ustálených skutkových okolnostiach potom ústavný súd nemôže apriórne uzavrieť, že komunikácia voliča s jeho asistentom v podobe, aká je citovaná v bode 88, znamená nedovolené prerušenie ústavou i zákonom chránenej línie medzi vôľou voliča a jej formálnym prejavom úpravou hlasovacieho lístka. Prejavom vôle voliča hlasujúceho v podmienkach regulovaných v § 32 zákona o voľbách môže byť aj výzva asistentovi, aby „zakrúžkoval tak, ako sa ráno dohodli“, prípadne aby „zakrúžkoval kandidáta tak, ako to on uzná za vhodné“. Obe uvedené možnosti sú prejavom vôle voliča, ktorý sa stotožňuje s vôľou asistenta do tej miery, že sa z hľadiska právneho stáva jeho vlastnou vôľou. Napokon, vzhľadom na to, že pri hlasovaní podľa § 32 zákona o voľbách je nevyhnutná istá viac či menej intenzívna súčinnosť voliča a asistenta, nemožno očakávať, že takéto hlasovanie prebehne bez akejkoľvek komunikácie. Ak však jej podoba má byť vyhodnotená ako nedovolená manipulácia či zneužitie voličovej odkázanosti, musí sťažovateľ preukázať, že vôľa asistenta prejavovaná úpravou hlasovacieho lístka je v rozpore s vôľou voliča, ktorému asistent pomáha.

91. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (PL. ÚS 38/07). Platí totiž vyvrátiteľná domnienka, že volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na jej vyvrátenie je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta (PL. ÚS 74/2011).

92. Ústavný súd nespochybňuje, že niektorí klienti špecializovaného zariadenia skutočne s ohľadom na ich zdravotný postih sú len vo veľmi obmedzenej miere spôsobilí prejsť samostatne a zrozumiteľne vlastnú vôľu. Rovnako je však nepochybné, že zákon o voľbách umožňuje podľa § 2 ods. 2 písm. d) odoprieť hlasovanie len takým zdravotne hendikepovaným osobám, ktoré sú pozbavené alebo obmedzené v spôsobilosti na právne úkony. Sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno v otázke účinného spochybnenia súladu vôle

prejavenej asistentom a vôle voličov – klientov špecializovaného zariadenia, ktorí asistenciu pri hlasovaní využili. Nepodarilo sa mu tak účinne vyvrátiť domnienku súladu volebného výsledku vo volebnom okrsku č. 5 s vôľou voličov špecializovaného zariadenia.

93. Vážnou námietkou prednesenou sťažovateľom v sťažnosti je tvrdenie, že v jedálni špecializovaného zariadenia volili s asistenciou aj voliči, ktorí o ňu vôbec nežiadali.

94. [REDAKOVANÉ], predseda okrskovej volebnej komisie č. 5, vo svojom čestnom vyhlásení uviedol, že *„personál zariadenia hneď zo začiatku, aj napriek predchádzajúcim inštrukciám, odprevádzal viacerých voličov do priestorov určených na hlasovanie, kde aj počas volebného aktu zotrval. Všetci prítomní boli opakovane dôrazne poučení o zásade tajnosti hlasovania a zároveň informovaní, že volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok, môže požiadať o asistenciu...“*. Aj [REDAKOVANÉ], predseda mestskej volebnej komisie, v čestnom vyhlásení potvrdil, že mu predseda okrskovej volebnej komisie č. 5 v čase hlasovania telefonicky oznámil, že *„odprevádzali zamestnanci zariadenia viacerých voličov do priestorov určených na hlasovanie a tam aj s týmito voličmi zotrvali, aj keď išlo o voličov, ktorí nepožiadali o asistenciu“*.

95. Ústavný súd konštatuje, že hlasovanie s asistenciou bez žiadosti voliča nie je v súlade s § 32 zákona o voľbách a môže sa negatívne dotknúť aj ústavného atribútu tajnosti hlasovania.

96. V rámci konania o volebných sťažnostiach (agendy volebného súdnictva aj vo vzťahu ku konaniam ústavnému súdu o týchto veciach) sa však neuplatňuje teória tzv. absolútnych väd volebného procesu, t. j. takých porušení volebného zákona, ktoré by mali za následok automatické zrušenie volieb (volieb kandidáta alebo výsledku hlasovania). Vzhľadom na túto skutočnosť treba považovať všetky možné pochybenia a vady volebného procesu za relatívne a zvažovať, resp. zohľadňovať ich význam podľa ich vplyvu na výsledok volieb do zastupiteľského orgánu alebo na výsledok voľby konkrétneho kandidáta. Overovanie volieb je založené na predpoklade objektívnej súvislosti medzi volebnou vadou a obsadením funkcie starostu alebo minimálne takej novej

príčinnej súvislosti [princíp potenciálnej kauzality (m. m. PL. ÚS 7/2010)]. Túto možnú príčinnú súvislosť však treba vykladať nie iba ako abstraktnú možnosť, ale treba ju v konaní riadne preukázať (PL. ÚS 16/2011).

97. Podľa čestného vyhlásenia a výpovede [REDAKOVANÉ] v špecializovanom zariadení volilo 98 osôb, z toho približne polovica v jedálni. Z výpovedí ďalších svedkov ([REDAKOVANÉ]) je preukázané, že z približného počtu 50 osôb, ktorí volili v jedálni zariadenia, nevolili s asistenciou všetci. [REDAKOVANÉ] dokonca vypovedal, že 38 klienti zvládli hlasovanie samostatne. Aj [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] uviedli, že po získaní informácie z ústrednej volebnej komisie sa podarilo hlasovanie v jedálni dostať do súladu s inštrukciou Ústrednej volebnej komisie, z čoho vyplýva, že pri hlasovaní ďalšej skupiny voličov v jedálni (tá početne znižuje množstvo voličov, ktorí volili s asistenciou bez požiadania) už pochybnosti o súlade volebného aktu so zákonom o voľbách nevystali.

98. K hlasovaniu s asistenciou bez výslovnej žiadosti voliča došlo teda v jedálni špecializovaného zariadenia v počte podstatne nižšom než 50. Ak sa s týmto ustáleným faktom spojí nikým nespochybnená a z podkladov priložených k sťažnosti preukázaná skutočnosť, že rozdiel medzi hlasmi sťažovateľa a odporcu bol 54 hlasov, potom porušenie zákona o voľbách v jeho § 32 nedosahuje intenzitu, ktorá už spochybňuje výsledky volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ] a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či tieto voľby a ich výsledky sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov. Preto aj túto námietku vyhodnotil ústavný súd ako nedôvodnú.

99. Popísané poznatky získané zo svedeckých výpovedí členov okrskovej volebnej komisie č. 5 sú pre ústavný súd postačujúcimi dôkazmi, ktoré neslúžia podpore, ale vyvráteniu sťažnostných dôvodov prednesených sťažovateľom v odôvodnení sťažnosti.

100. Formálny rozpor so zákonom o voľbách ústavný súd zistil v procese prípravy volieb, keď v žiadosti riaditeľa špecializovaného zariadenia o prenosnú volebnú schránku chýbali splnomocnenia klientov, v prospech ktorých bola prenosná volebná schránka

žiadaná. Závažnosť tejto vady je však minimálna, pretože dokazovaním sa preukázalo, že v špecializovanom zariadení je takáto prax už dlhšie zaužívaná a doteraz ju žiadna z okrskových volebných komisií nespochybnila. Nemožno preto usudzovať na reálny vplyv tejto nezákonnosti na výsledok volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ].

101. [REDAKOVANÉ] zápisnicu okrskovej volebnej komisie č. 5 o hlasovaní podpísal bez výhrad a pri svojej svedeckej výpovedi zdôraznil, že dôvodom nevyužitia jeho práva na odmietnutie podpisu pod uvedenú zápisnicu bolo vedomie, že „*akt volieb zo strany okrskovej volebnej komisie sa uskutočnil regulárne, lebo počas volieb sa problémy riešili priebežne*“. Aj [REDAKOVANÉ], člen okrskovej volebnej komisie č. 5, ktorý bol prítomný pri hlasovaní v špecializovanom zariadení a ktorý sa už aj v minulosti ako člen okrskovej volebnej komisie č. 5 hlasovania v špecializovanom zariadení zúčastňoval, vo svojej svedeckej výpovedi na otázku, či nespozoroval počas hlasovania zásah alebo nedostatok, ktorý by mu ako dlhoročnému členovi volebných komisií pripadal nesprávny, uviedol, že „*predmetné voľby... prebehli do prenosnej volebnej schránky v zariadení [REDAKOVANÉ] dosiaľ najobjektívnejším spôsobom*“. Hoci citovaná pasáž výpovede svedka je skôr hodnotiacim úsudkom než svedectvom o skutkovej okolnosti, pre ústavný súd mala význam v jej komparatívnej perspektíve, keďže [REDAKOVANÉ] dokázal porovnať kvalitu priebehu volieb v špecializovanom zariadení v minulosti a v ostatných namietaných voľbách.

102. Súhrnne tak ústavný súd k prvému okruhu námietok sťažovateľa uvádza, že neboli preukázané žiadne skutočnosti, ktoré by viedli k záveru o rozpore priebehu hlasovania v špecializovanom zariadení so zákonom alebo s ústavnými atribútmi volebného práva. Informácie uvádzané v tejto súvislosti v čestnom vyhlásení [REDAKOVANÉ], predsedu okrskovej volebnej komisie č. 5, ktoré významne slúžili sťažovateľovi ako podklad pre sťažnostnú argumentáciu, sú podstatne spochybnené preukázanou skutočnosťou, že [REDAKOVANÉ] zápisnicu o výsledku hlasovania podpísal bez akýchkoľvek výhrad. Tento preukázaný fakt nie je pre ústavný súd z hľadiska hodnotenia preukázaných skutočností vôbec zanedbateľný. Podľa § 15 ods. 4 písm. a) zákona o voľbách okrsková volebná komisia

zabezpečuje priebeh hlasovania, najmä dozerá na správne odovzdávanie hlasovacích lístkov a dbá na poriadok vo volebnej miestnosti. Práve okrsková volebná komisia je tak orgánom zodpovedným za bezchybnosť v priebehu hlasovania vo volebnej miestnosti či pri postupe podľa § 31 ods. 6 a § 32 zákona o voľbách. Ak potom členovia okrskovej volebnej komisie disponujú poznatkami z priebehu hlasovania, ktoré môžu mať podľa ich názoru vplyv na ústavnosť a zákonnosť volieb (resp. v najširšom slova zmysle na ich regulárnosť), najlepšou právnou možnosťou, ako na tieto nedostatky poukázať, je práve využitie práva odmietnuť podpísanie zápisnice o hlasovaní spojeného s uvedením dôvodov takého odmietnutia.

103. Rovnaký záver prijal ústavný súd k porušeniu zákona o voľbách v dôsledku absencie výslovných žiadostí presne neidentifikovaného počtu klientov hlasujúcich v jedálni špecializovaného zariadenia o asistenciu podľa § 32 zákona o voľbách. Ich počet bol s istotou poznateľne nižší než 50. V tomto prípade sa preto s ohľadom na rozdiel 54 hlasov medzi sťažovateľom a odporcom nepreukázala intenzita porušenia zákona o voľbách odôvodňujúca pochybnosť o tom, či výsledky volieb primátora mesta [REDAKOVANÉ] sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov.

104. K tomu ústavný súd uvádza, že dosiahnutie absolútneho súladu prípravy a priebehu volebného procesu so zákonom je prakticky neuskutočniteľné. Ak by sa nespokojnosť politických strán a hnutí, resp. nezávislých kandidátov zúčastnených na voľbách s volebnými výsledkami prejavila vždy po voľbách iniciovaním konania pred ústavným súdom, môže to viesť k spochybňovaniu parlamentnej demokracie a inštitútu volieb. Vyhlásenie volieb za neplatné, resp. zrušenie ich výsledku z dôvodu nepatrného porušenia ustanovení zákona o voľbách totiž, vytvára možnosti pre vedomú manipuláciu s voľbami (obdobne PL. ÚS 19/94).

105. Druhý okruh námietok sťažovateľa sa koncentroval na tvrdené „kupovanie hlasov“ vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4 vyznačujúcich sa dominantne rómskym elektorátom.

106. Ústavný súd už konštatoval, že „kupovanie hlasov“ patrí medzi najzávažnejšie porušenia ustanoveného zákazu volebnej kampane, pretože ide o aktivitu na získanie voličských hlasov počas volieb, ktorá zasahuje do samotnej podstaty volebného (aktívneho či pasívneho) práva zaručeného v čl. 30 ústavy. Toto obmedzenie nesie so sebou také veľké nebezpečenstvo pre slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti, že od ústavného súdu vyžaduje veľmi prísne posúdenie (PL. ÚS 5/03).

107. Ústavný súd skutkovo ustálil, že záujem voličskej základne v predmetných volebných okrskoch bol podstatne vyšší, než tomu bolo v minulosti. Navyše, záujem o hlasovanie bol nárazový a sústredený do ranných hodín. V správaní sa voličov pritom boli prítomné evidentné známky organizácie (asistencia stále sa opakujúcich osôb, číselné kombinácie na rukách voličov, komunikácia voličov vo volebnej miestnosti i v jej bezprostrednom okolí s častým používaním výrazu „jekh“). Všetky preukázané fakty majú však podľa názoru ústavného súdu iba povahu nepriamych dôkazov, ktoré musia byť v skutkovej reži prejednávanej veci napojené na dôkazy spôsobilé priamo, a tým aj dostatočne hodnoverne preukázať, že prvok organizovanosti v správaní voličov volebného okrsku č. 3 a č. 4 bol výsledkom prísľubu odmeny zo strany primerane konkretizovaných osôb.

108. V procese dokazovania boli z uvedených hľadísk podstatné svedecké výpovede sťažovateľom označených členov okrskových volebných komisií č. 3 a č. 4, ktoré ústavný súd konfrontoval aj s obsahom ich výpovedí pred orgánom činným v trestnom konaní (vyšetrovateľ NAKA). Z tejto konfrontácie ústavný súd nezistil podstatné odchýlky v obsahu jednotlivých výpovedí, ktoré sa vyznačovali domnienkami na základe sprostredkovaných informácií podaných často z počutia, ako aj výrazným nedostatkom informácií o konkrétnych osobách, ktoré voličov v rómskej osade mali korumpovať.

109. Svedok [REDAKOVANÉ] vypovedal, že v ranných hodinách v deň volieb skupina ľudí chodila po domoch a presviedčala voličov na voľbu konkrétneho kandidáta. Takéto tvrdenie je však nekonkrétne a nevierohodné, bez ďalších dôkazov. Vo výpovedi pred orgánom činným v trestnom konaní tento svedok uviedol, že od osoby menom [REDAKOVANÉ],

ktorej priezvisko nepozná, sa dozvedel, že skupina ľudí okolo osoby menom [REDACTED] [REDACTED] nabádala ráno v deň volieb rómskych voličov, aby išli voliť. Ako protihodnotu mali za to dostávať víno, malinovky a klobásky. Ide však už o sprostredkovanú informáciu, navyše od osoby, ktorej priezvisko svedok ani nepozná.

110. Svedok [REDACTED] sa z rozhovorov s aktivačnými pracovníkmi dozvedel, že volili tak, aby nemali problémy, a na jeho priamu otázku o číslach mu ich aj priamo potvrdili. Svoje tvrdenia však nevie podprieť konkrétnymi menami osôb, ktorí počas volieb mali vyvíjať nekalé praktiky. Informácie získal len sprostredkovane, z počutia. Rovnako vypovedal aj pred orgánom činným v trestnom konaní.

111. Svedok [REDACTED] pred orgánom činným v trestnom konaní vypovedal, že nevie, kto rómskym voličom povedal, že nebudú môcť ďalej pracovať na aktivačnej činnosti, ak odporca nebude zvolený za primátora, ani nevie, kto sľúbil za podporu odporcu vo voľbách potravinové odmeny.

112. Svedok [REDACTED] pred orgánom činným v trestnom konaní nevedel konkretizovať žiadnu osobu, ktorá rómskym voličom mala sľúbiť protihodnotu za to, že budú voliť odporcu.

113. Svedok [REDACTED] videl, že na ulici [REDACTED] v osade stálo červené nákladné auto, okolo neho bolo mnoho Rómov. Neskôr dostal informáciu, že boli rozdávané potravinové balíčky. Na vlastné oči videl skupinu ľudí, ktorá chodila po najzanedbanejšej časti rómskej osady v čase volieb. Z takejto výpovede ústavný súd nevie skutkovo ustáliť, kto a komu rozdával potravinové balíčky, a predovšetkým, čo bolo dôvodom takejto aktivity. Pozorovaný fakt, že po rómskej osade v čase volieb chodila skupina ľudí, nepreukazuje organizované kupovanie hlasov.

114. Svedecké výpovede členov okrskových volebných komisií č. 3 a č. 4 ([REDACTED] [REDACTED]) ani [REDACTED] podľa názoru ústavného súdu neposkytujú dostatočný základ pre záver o existencii prísľubu odmeny za hlasovanie

v prospech niektorého z kandidátov. Tento záver podporuje aj výsledok svedeckej výpovede [REDACTED] a [REDACTED]. K sťažnosti boli pripojené nimi podpísané čestné vyhlásenia, podľa ktorých im bola pred voľbami sľúbená odmena, ak budú voliť odporcu. Ústavný súd preto považoval dôkaznú hodnotu ich výpovedí za vysokú. Obaja svedkovia však vypovedali, že od [REDACTED] dostali na podpis prázdny papier, na ktorý on potom vniesol text, ktorý nemôžu ani potvrdiť ani vyvrátiť. Ostalo tak bez významu ďalej ich vypočúvať o prípadných predvolebných aktivitách naplňajúcich skutkovú podstatu „kupovania hlasov“.

115. Ani skutočnosť viacnásobného opúšťania volebnej miestnosti členkou okrskovej volebnej komisie č. 4 [REDACTED] nedokazuje podľa názoru ústavného súdu kupovanie voličských hlasov. Fakt, že mimo volebnej miestnosti komunikovala s voličmi, nemožno interpretovať ako dôkaz jej snahy získavať hlasy voličov v prospech niektorého z kandidátov za prísľub odmeny.

116. Navyše, pri posudzovaní hodnovernosti uvedených svedeckých výpovedí ústavný súd nemohol opomenúť preukázanú skutočnosť, že spísanie čestných vyhlásení svedkov [REDACTED] a [REDACTED] bolo výsledkom organizovanej aktivity podnietenej sťažovateľom ako neúspešným kandidátom na funkciu primátora mesta [REDACTED]. Uvedení svedkovia počas výkonu funkcie primátora mesta sťažovateľom pracovali ako vedúci Mestského aktivačného strediska mesta [REDACTED] ([REDACTED]), resp. ako referenti Mestského aktivačného strediska mesta [REDACTED] ([REDACTED]), ktoré je organizačnou zložkou mestského úradu.

117. Aj pokiaľ ide o čestné vyhlásenie a svedeckú výpoveď [REDACTED] [REDACTED], ústavný súd nepovažuje za zanedbateľnú preukázanú skutočnosť, že menovaný počas funkčného obdobia predchádzajúceho primátora (sťažovateľa) pôsobil ako prednosta mestského úradu, ktorý je za výkon svojej funkcie priamo zodpovedný primátorovi mesta. Napokon, aj pri skúmaní okolností vzniku čestného vyhlásenia svedkov [REDACTED] a jeho príbuznej [REDACTED] nestráca ústavný súd zo zreteľa odkázanosť [REDACTED]

na [REDAKOVANÉ], ktorému už zhruba dvadsať rokov pomáha pri prácach v záhrade (podľa jeho výpovede „*mali vzájomne užitočné vzťahy*“).

118. Všetky v prechádzajúcom odseku rekapitulované fakty po ich jednotlivom zhodnotení podľa § 132 OSP v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde podľa názoru ústavného súdu vrhajú účinný tieň pochybností na dôkazný koncept založený na vnútornej súvislosti hodnotených čestných vyhlásení a svedeckých výpovedí.

119. Vzhľadom na to, že podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu je to predovšetkým sťažovateľ, ktorý v konaní o zákonnosti volieb znáša dôkazné bremeno v tom zmysle, že musí nezákonnosť volieb nielen namietat, ale svoje tvrdenie aj doložiť exaktnými dôkazmi (pozri napr. PL. ÚS 17/94), ústavný súd musel pri hodnotení dokazovania uvedené pochybnosti o vierohodnosti čestných vyhlásení a svedeckých výpovedí pričítať na ťarchu sťažovateľa.

120. Sťažovateľ namietal aj skutočnosť, že vo volebnom okrsku č. 3 dochádzalo pri hlasovaní voličov hlasujúcich s asistenciou k vhadzovaniu obálok s vyplnenými hlasovacími lístkami do volebnej schránky samotnými asistentmi, nie voličmi.

121. Podľa § 31 ods. 5 zákona o voľbách volič hlasuje tak, že po opustení priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov vloží obálku do volebnej schránky...

122. Za hlasovanie v súlade s volebným zákonom treba považovať len také hlasovanie, pri ktorom volič sám vloží volebnú obálku do volebnej schránky. Podľa názoru ústavného súdu uvedené platí aj pre hlasovanie do prenosnej volebnej schránky. Zmyslom a účelom vloženia obálky s hlasovacími lístkami do volebnej schránky (vrátane prenosnej volebnej schránky) je garantovať tajnosť hlasovania a znemožniť prípadnú manipuláciu s odovzdaným hlasom.

123. Ústavný súd už v minulosti vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2011 konštatoval hrubé porušenie zákona o voľbách spojené s vyslovením neplatnosti volieb v prípade, keď obálku s hlasovacím lístkom odovzdal volič členovi okrskovej volebnej komisie, ktorý mal neskôr

(na inom mieste ako volič hlasoval) túto obálku vložiť do prenosnej volebnej schránky, pričom prenosná volebná schránka nebola po celý čas súčasne pod dozorom obidvoch vyslaných členov volebnej komisie.

124. O takúto situáciu však v posudzovanom prípade nejde. Zo svedeckej výpovede [REDAKOVANÉ], predsedu okrskovej volebnej komisie č. 3, vyplynulo, že sa pri hlasovaní s asistenciou „snažil trvať na tom, aby do urny odovzdal lístok samotný volič. Tá snaha nebola vždy úspešná, vo viacerých prípadoch hodil lístok do urny asistent“. Svedok [REDAKOVANÉ] (člen okrskovej volebnej komisie č. 3) uviedol, že „u voličov, ktorí hlasovali s asistenciou boli aj také pokusy, že asistent šiel hodiť hlasovací lístok do urny namiesto voliča, ale boli upozornení, že takto to nemôže byť a že tento krok musí byť umožnený samotnému voličovi“.

125. Z citovaných výpovedí ústavný súd uzatvára, že namietané porušenie § 31 ods. 5 zákona o voľbách nie je preukázané bez pochybností. Ak by však ústavný súd aj hodnotil svedeckú výpoveď [REDAKOVANÉ] ako pravdivú, je zrejmé, že závažnosť porušenia § 31 ods. 5 zákona o voľbách by bola podstatne menšia, ako tomu bolo v kauze sp. zn. PL. ÚS 4/2011. Zo svedeckej výpovede totiž plynie, že asistenti vhadzovali obálky do volebnej schránky pred zrakom členov okrskovej volebnej komisie. Nedochádzalo teda k úniku obálok s hlasovacími lístkami mimo volebnú miestnosť. Navyše, z dokazovania nevyplýva, v koľkých prípadoch vhadzovali obálku s hlasovacími lístkami do volebnej schránky asistenti. Absencia tohto zistenia neumožňuje spoľahlivo posúdiť prípadný vplyv naznačenej nezákonnosti na výsledok volieb.

126. Aj pri posudzovanej námietke je preto potrebné aplikovať už uvádzaný stabilný názor ústavného súdu, podľa ktorého dosiahnutie absolútneho súladu prípravy a priebehu volebného procesu so zákonom je prakticky neuskutočniteľné... Vyhlásenie volieb za neplatné, resp. zrušenie ich výsledku z dôvodu nepatrného porušenia ustanovení zákona o voľbách, totiž vytvára možnosti pre vedomú manipuláciu s voľbami (obdobne PL. ÚS 19/94).

127. Ústavný súd preto aj druhý okruh sťažnostných námietok sťažovateľa vyhodnotil ako nedôvodný.

IV.

Záver

128. Sumarizujúc priebeh konania o sťažnosti sťažovateľa ústavný súd uzatvára, že sťažovateľ nepreukázal kupovanie hlasov vo volebných okrskoch č. 3 a č. 4, keďže dôkazné návrhy, ktoré produkoval, viedli iba k získaniu nepriamych dôkazov preukazujúcich organizáciu voličskej základne v uvedených okrskoch. K týmto nepriamym dôkazom však nepristúpil žiaden dôkaz spôsobilý preukázať, že konkrétne osoby v konkrétnom čase prisľúbili relevantnému počtu voličov protihodnotu za hlasovanie v prospech odporcu.

129. Sťažovateľovi sa podarilo preukázať porušenie zákona o voľbách v procese prípravy volieb, a to pri určovaní volebných obvodov pre voľby primátora mesta na území mesta [REDAKOVANÉ] (porušenie § 9 ods. 5 zákona o voľbách) a pri podávaní žiadosti o prenosnú volebnú schránku riaditeľom špecializovaného zariadenia (porušenie § 31 ods. 6 zákona o voľbách), ako aj v procese hlasovania, a to v dôsledku absencie výslovných žiadostí presne neidentifikovaného počtu klientov hlasujúcich v jedálni špecializovaného zariadenia o asistenciu podľa § 32 zákona o voľbách.

130. Neušlo pozornosti ústavného súdu, že pre posudzovanú sťažnosť je charakteristická povolebná aktivita a významná úloha v konaní pred ústavným súdom niekoľkých predsedov a členov volebných komisií (celkovo 7), najmä v „sporných“ volebných okrskoch č. 3, 4 a č. 5, ktorí vypovedali pred ústavným súdom k najzávažnejším námietkam voči regulárnosti volieb primátora a šiesti z nich sa prezentovali aj čestnými vyhláseniami na potvrdenie sťažovateľových tvrdení. Viacerí z týchto svedkov boli zároveň v určitom stupni závislosti či spriaznenosti ku sťažovateľovi (bod 116, 117). Všetci títo svedkovia v pozícii členov volebných komisií podpísali zápisnice o výsledku volieb bez výhrad a niektorí to priamo odôvodnili ich regulárnym priebehom (bod 100). Ide teda o ich dosť výraznú zmenu postojov počas volieb a bezprostredne po ich skončení, pričom štyria

z týchto svedkov koncipovali svoje čestné vyhlásenia spolu so sťažovateľom. Tento vývoj názorov napokon zavrášil sám sťažovateľ, keď vo svojom vyjadrení (bod 22 a 26) označil za vinníkov nezákonnosti volieb svojich kľúčových svedkov. Ústavný súd a priori svedecké výpovede týchto svedkov neodmietol, naopak, oprel o ne preukázanie niektorých skutkových zistení (bod 53, 54). Popísané skutočnosti však vo všeobecnosti nabádajú ústavný súd k maximálnej zdržanlivosti pri uplatňovaní svojej právomoci vo volebných veciach, pretože nemožno vylúčiť, že v niektorých prípadoch členovia volebných komisií zámerne nezasiahnu počas volebného aktu („on line“) proti prípadným nezákonnostiam, (nehovoriac o tom, že by ich mohli aj sami vyvolať), aby pri určitom výsledku volieb sa neskôr zasadili o presadenie ich neplatnosti v konaní pred ústavným súdom.

131. Zistené nezákonnosti však predstavujú naplnenie len jednej z troch kumulatívne koncipovaných podmienok pre záver ústavného súdu o neplatnosti volieb (judikatúra citovaná v bode 63). Dokazovaním sa nepreukázal vplyv popísaných nedostatkov na súlad vôle voličov s výsledkami volieb, a preto nedosiahli intenzitu účinne spochybňujúcu výsledok volieb. Kvantifikácia uvedených pochybení neumožňuje prijať záver o neplatnosti volieb primátora mesta [REDACTED]. V danom prípade je preto potrebné uplatniť stabilizovaný názor ústavného súdu, podľa ktorého ak určité skutkové okolnosti odporujúce ustanoveniam volebného zákona nemali a nemohli mať vplyv na zákonnosť volieb, resp. ich výsledky, ktoré by boli rovnaké, nedá sa uvažovať o nezákonnosti volieb a o ich neplatnosti (PL. ÚS 11/95).

132. Z uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosť sťažovateľa podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde zamietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. februára 2015